

การใช้คู่ตรงข้ามในนวนิยายเรื่อง *เค็นโทมิ**

บทคัดย่อ

วรรณกรรมญี่ปุ่นที่นำเสนอแนวคิดเรื่องดิสโทเปีย เป็นวรรณกรรมที่ได้รับความนิยมและถูกกล่าวถึงมากขึ้นในปัจจุบัน นวนิยายเรื่อง *เค็นโทมิ* โดยทะวะตะ โยโกะ เป็นนวนิยายแนวดิสโทเปียที่เสนอภาพกรุงโตเกียวที่มีความเสื่อมโทรม ซบซ้อน และยากจนอันเนื่องมาจากภัยจากพลังงานปรมาณูนิวเคลียร์ ซึ่งภาพอนาคตของกรุงโตเกียวที่มีลักษณะเป็นดิสโทเปียนี้ได้รับการรังสรรค์ผ่านองค์ประกอบหลักของเรื่อง เช่น ตัวละคร ฉาก บทความวิจัยนี้มุ่งศึกษาว่าทะวะตะ โยโกะ ใช้คู่ตรงข้ามในการนำเสนอแนวคิดเรื่องดิสโทเปียอย่างไร และแนวคิดเรื่องดิสโทเปียนั้นแสดงให้เห็นถึงปัญหาที่ดำรงอยู่ในสังคมญี่ปุ่นยุคปัจจุบันอย่างไร จากการศึกษาพบว่าทะวะตะ โยโกะ ใช้คู่ตรงข้าม เช่น คนชรา-เด็กและหนุ่มสาว หญิง-ชาย เมืองศูนย์กลาง-เมืองชายขอบ ประเทศกำลังพัฒนา-ประเทศพัฒนาแล้ว เพื่อนำเสนอโลกดิสโทเปียในอนาคตของญี่ปุ่นที่มีความพลิกผันของชั่วอำนาจและมีความเปลี่ยนแปลงจากความสัมพันธ์ตามแบบเดิม โดยแนวคิดเรื่องดิสโทเปียนี้แสดงให้เห็นถึงประเด็นปัญหาสังคมปัจจุบัน คือ ประเด็นเรื่องปัญหาสังคมสูงวัย และ ภัยอันเกิดจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์

คำ

สำคัญ

ดิสโทเปีย, วรรณกรรมญี่ปุ่น, ทะวะตะ โยโกะ, คู่ตรงข้าม, ปัญหาสังคมญี่ปุ่น

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “คู่ตรงข้ามในวรรณกรรมดิสโทเปียของนักเขียนหญิงญี่ปุ่นยุคปัจจุบัน” สนับสนุนโดยทุนโดยต้า

The Use of Binary Opposition in Novel *Kentoushi***

Abstract

Japanese literature that introduces the concept of dystopia has become popular and has increasingly been mentioned nowadays. The novel *Kentoushi*, written by Tawada Yoko, is a dystopian novel that portrays Tokyo as degraded, complicated and impoverished city due to the threat of the atomic bomb. This dystopian vision of the future of Tokyo is created through the main elements of the story such as the characters and settings. This research aims to explore how Tawada Yoko uses binary opposition to present the concept of dystopia, and to examine how the concept of dystopia illustrates the problems that exist in contemporary Japanese society. From the study, it was found that Tawada Yoko uses binary opposition, such as old people - children and young people, women - men, central city - marginal city, developing country - developed country, to present Japan's dystopian future with a shift of power and a shift from traditional relationships between the pairs. This concept of dystopia illustrates the current social issues, namely the issue of aging society and the dangers of scientific advancement.

Key words

dystopia, Japanese literature, Tawada Yoko, binary opposition, Japanese social issues

** This article is a part of the research project titled "Binary Opposition in Dystopian literature written by Japanese women writers in modern times", granted by The Toyota Foundation.

1. บทนำ

นวนิยายแนวดิสโทเปียได้รับความนิยมและครองพื้นที่ในวรรณกรรมญี่ปุ่นมากขึ้นในปัจจุบัน นวนิยายแนว “ดิสโทเปีย” มีความหมายตรงข้ามกับคำว่า “ยูโทเปีย” ซึ่งสื่อถึงสังคมในอุดมคติของเซอร์ ทอมัส มอร์ (Thomas More) ในศตวรรษที่ 16 ระบบความเชื่อเรื่องยูโทเปียสร้างแรงบันดาลใจให้นักเขียนรังสรรค์โลกในจินตนาการขึ้นในรูปแบบที่แตกต่างกันไป ซึ่งล้วนเป็น “ตอนจบที่สวยงาม” ของมนุษยชาติ แต่ปัญหาสำคัญของยูโทเปียในวรรณกรรม คือ สถานที่เหล่านี้นักนำเปื้อนและชวนง่วงเหงา สิ่งที่เราเรียกว่ามุมมองแบบ “ดิสโทเปีย” จึงทำให้อ่านสนุกเพลิดเพลินยิ่งขึ้น (Sutherland 2561, 315) วรรณกรรมแนวดิสโทเปียนั้น จึงมักนำเสนอภาพสังคมที่เลวร้าย และโลกแห่งอนาคตที่เต็มไปด้วยความวุ่นวาย กอปรด้วยความทุกข์ยากของมนุษย์ในรูปแบบต่างๆ เดิมทีสังคมเมืองในวรรณกรรมหลายเรื่องถูกนำเสนอว่าเป็นพื้นที่ในอุดมคติและเป็นตัวแทนของความเป็นสมัยใหม่ แต่ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมาภาพสังคมเมืองแบบดิสโทเปียได้ปรากฏในสื่อต่างๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นวรรณกรรม ภาพยนตร์ หรือการ์ตูน โดยเมืองแบบดิสโทเปียมักนำเสนอสังคมที่มีความผิดปกติ (ปรางและทองแสง 2561, 141) สำหรับวรรณกรรมญี่ปุ่นเองก็เช่นกัน นวนิยายสมัยใหม่และนวนิยายร่วมสมัยยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สองซึ่งได้รับอิทธิพลจากตะวันตกโดยเฉพาะจากสหรัฐอเมริกา ได้นำเสนอนวนิยายแนววิทยาศาสตร์ และเสนอภาพสังคมดิสโทเปียเพื่อแสดงความกังวลของคนที่ต่อต้านสถานการณ์การบ้านเมืองและ/หรือสังคมในขณะนั้น ในผลงานหลายเรื่อง เช่น *คัปปะ* 『河童』 โดย อะกุตะฮะวะ ริวโนะซุเกะ 『芥川龍之介』 *อุทซุซุชิ โอะมิ* 『美しい星』 โดย มิชิมะ ยูกิโอะ (三島由紀夫) *ชิริยาโด* 『治療塔』 โดย โอเอะ เค็นสะบุโร (大江健三郎) *อิโซะยะกะนะ เค็ชโอม* 『密やかな結晶』 โดย โอะกะวะ โยโกะ (小川洋子) สำหรับนวนิยายเรื่อง *เค็นโทมิ* นั้นเป็นนวนิยายแนวดิสโทเปีย ที่ได้รับการรังสรรค์ขึ้นใน ค.ศ. 2014 ผู้เขียนได้เสนอภาพอนาคตของกรุงโตเกียวที่เต็มไปด้วยความเสื่อมโทรม ผู้คนต้องประสบความยากลำบากในการอยู่อาศัย โดยได้ใช้องค์ประกอบของเรื่องต่างๆ เช่น ตัวละคร ฉาก เพื่อนำเสนอแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์แบบคู่ตรงข้าม และเสนอภาพอนาคตของญี่ปุ่นที่มีความพลิกผันของชั่วอำนาจและมีความเปลี่ยนแปลงของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงอำนาจตามแบบเดิม โดยผู้เขียนได้รังสรรค์วรรณกรรมแนวดิสโทเปียนี้เพื่อเสนอปัญหาสังคมญี่ปุ่นในปัจจุบัน

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นวนิยายแนวดิสโทเปียของญี่ปุ่นนับตั้งแต่ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมามากเสนอแนวคิดที่แสดงท่าทีกังวลของคนที่ต่อต้านสังคมและสถานการณ์ทางการเมืองในขณะนั้น เช่น ผลงานของมิชิมะ ยูกิโอะ และ โอเอะ เค็นสะบุโร อย่างไรก็ตามนวนิยายของอะเบะ โคโบกลับประสบผลสำเร็จในการนำเสนอแนวคิดของคนที่ต่อต้านวิทยาศาสตร์และสังคมยูโทเปียมากกว่า (Moichi 1999, 93) และในขณะที่นวนิยายแนวดิสโทเปียช่วงแรกมักจะนำเสนอแนวคิดที่เกี่ยวข้องทางการเมืองและปรัชญา แต่นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 เป็นต้นมา เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางการเมืองค่อยๆ จางหายไปและถูกแทนที่ด้วยประเด็นเรื่องความกังวลที่มีต่อเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้อ่านหนุ่มสาวและให้ความสำคัญกับปรัชญาการเมืองน้อยลง (Horan 2018, 2)

นวนิยายเรื่อง *เค็นโทมิ* ของทะวะดะ โยโกะ เป็นนวนิยายที่นำเสนอปัญหาเรื่องความกังวลเรื่องสิ่งแวดล้อมและสภาพสังคมเมืองของกรุงโตเกียว มหานครเมืองหลวงของประเทศญี่ปุ่น ทามาสะเสนอว่าแม้ความสำเร็จทางเทคโนโลยีในศตวรรษที่ 20 จะนำมาซึ่งความหวังของอนาคตที่ดีขึ้นในภายภาคหน้า แต่ปัญหาเรื่องพลังงานปรมาณูนิวเคลียร์กลับนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่เลวร้ายและส่งผลกระทบให้กับคนจำนวนมาก ซึ่งทะวะดะ โยโกะ ก็เป็น

หนึ่งในเสียงที่วิพากษ์วิจารณ์นโยบายเรื่องพลังงานนิวเคลียร์ของรัฐบาลที่ให้ความสำคัญกับผลประโยชน์เหนือความปลอดภัยของประชาชนและธรรมชาติ (Tamas 2019,117) นักเขียนหลายคน เช่น โอะงะวะะ โยโกะ มุรุกะมิ อะรุกิ (村上春樹) และ ทะวะตะ โยโกะ ได้อุทิศงานเขียนของตนเพื่อแสดงความผิดหวังที่มีต่อรัฐบาลในการจัดการปัญหาเรื่องวิกฤตการณ์พลังงานปรมาณูนิวเคลียร์รั่วไหลอันเนื่องมาจากภัยธรรมชาติแผ่นดินไหวบนเกาะฟูกูชิมะ ใน ค.ศ. 2011 โดยเรื่องสั้น “ฟุมิ โนะ มิเมะ” ที่รังสรรค์ใน ค.ศ.2012 เป็นผลงานชิ้นแรกของทะวะตะ โยโกะที่แสดงท่าทีไม่เห็นด้วยต่อแผนการการรับมือกับภัยพิบัติของทางการ (คิมุระ 2019,103) และ นวนิยายเรื่อง *เค็นโทมิ* ก็เป็นนวนิยายที่เสนอภาพโลกดิสโทเปียนั้นในรูปแบบดิสโทเปียแบบการ์ตูน (comic dystopia) กล่าวคือ ภาพความเลวร้ายของสภาพแวดล้อมได้ถูกนำเสนอผ่านฉากที่ดูน่าขบขัน (Tamas 2019,123) อิบิ โยะมิทะกะพิจารณาว่า นวนิยายเรื่อง *เค็นโทมิ* เป็นหลักฐานหนึ่งของงานวิจารณ์สิ่งแวดล้อม (Environmental criticism) ที่เขียนขึ้นเพื่อ “ตอบสนอง” ต่อเหตุการณ์แผ่นดินไหวครั้งใหญ่ อุบัติเหตุพลังงานปรมาณูนิวเคลียร์ และการเปลี่ยนแปลงของสังคมญี่ปุ่นหลังแผ่นดินไหว โดยอิบิได้ศึกษาในสามประเด็นหลัก คือ เรื่องร่างกายของตัวละครที่เปลี่ยนแปลงไปจากผลกระทบของสารกัมมันตภาพรังสี ภาษาที่ถูกจำกัดการใช้จากการควบคุมตรวจสอบของรัฐ และ แนวคิดเรื่องชาติ ทั้งยังเสนอว่าทะวะตะ โยโกะได้ใช้พลังจินตนาการของแนวคิดแบบหลังมนุษย์ (ポスト・ヒューマンな想像力) ในนวนิยายเรื่อง *เค็นโทมิ* (อิบิ 2020,3-7) โคโนะซุอิเคราะห์ว่านวนิยายเรื่อง *เค็นโทมิ* ได้เสนอภาพประเทศญี่ปุ่นที่สภาพแวดล้อมถูกทำลายจากการปนเปื้อนของสารกัมมันตภาพรังสีซึ่งทำให้ตัวละครเอก “โยะมิโร” (義郎) ที่มีอายุ 108 ปีต้องอาศัยอยู่กับเหลน คือ “มุเมะอิ”(無名) ในสังคมที่มีอัตราการเกิดต่ำแต่มีประชากรสูงวัยมาก (少子高齢社会) (โคโนะซุ 2014) อย่างไรก็ตามโคโนะซุวิเคราะห์ว่าประเด็นเรื่องสังคมผู้สูงวัยมิใช่ประเด็นสำคัญเท่ากับปัญหาเรื่องผลกระทบของมนุษย์ที่ได้รับจากสารกัมมันตภาพรังสี (โทะตะ 2019,50-51)

สำหรับประเด็นเรื่องแนวคิดเรื่องคู่ตรงข้าม (Binary opposition) ที่ผู้วิจัยจะนำมาใช้วิเคราะห์ตัวบทนั้นฝังอยู่ในความคิดของมนุษย์อย่างมีวิวัฒนาการและเป็นระบบมาช้านาน แนวคิดนี้เป็นแนวคิดในกลุ่มโครงสร้างนิยม (Structuralism) ที่เป็นพื้นฐานของปรัชญาตะวันตกกระแสหลัก ที่ได้รับการพัฒนาโดยสโตรสส์ (Claude Levi-Strauss) และบาร์ธ (Roland Barthes) ที่เชื่อในความสัมพันธ์ของคู่ตรงข้าม เช่น ชาย-หญิง เด็ก/หนุ่มสาว-คนชรา ดี-เลว ซึ่งแนวคิดเรื่องคู่ตรงข้ามนี้ได้รับการพิจารณาว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมหาใช้ธรรมชาติของสิ่งนั้นไม่ อย่างไรก็ตามแนวคิดเรื่องคู่ตรงข้ามนี้ ถูกหักล้างโดยทฤษฎีรื้อสร้าง (Deconstruction) ที่ต้องการชี้ให้เห็นว่าระบบหรือโครงสร้างต่างๆ ที่โครงสร้างนิยมพยายามจะถอดออกมานั้นกำหนดขึ้นจากอำนาจในสังคมทั้งสิ้นโดยสังคมแห่งอำนาจได้ให้ความหมายหนึ่งมีอำนาจเหนืออีกความหมายหนึ่งเสมอ (อิราวตี 2542,84-85) ผลงานเรื่อง *เค็นโทมิ* ก็เช่นกัน นวนิยายเรื่องนี้มีองค์ประกอบของเรื่องประกอบด้วยคู่ตรงข้าม เช่น เด็ก-คนชรา ชาย-หญิง เมืองศูนย์กลาง-เมืองชายขอบ ประเทศพัฒนาแล้ว-ประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งขั้วอำนาจของความสัมพันธ์แบบคู่ตรงข้ามที่เคยให้ความสำคัญกับสิ่งที่อยู่ในลำดับแรก (คือ เด็ก ชาย เมืองศูนย์กลาง ประเทศพัฒนาแล้ว) นั้นเปลี่ยนแปลงไป และผู้เขียนได้รังสรรค์ภาพลักษณ์ของคู่ตรงข้ามให้เปลี่ยนแปลงไปจากโลกปัจจุบัน อย่างไรก็ตามผู้วิจัยมิได้มีความประสงค์ที่จะใช้ทฤษฎีวรรณกรรมประเภทใดประเภทหนึ่ง เช่น ทฤษฎีความหลากหลาย (Différance) ของดาร์ริดา (Jacques Derrida) ซึ่งเป็นทฤษฎีวรรณกรรมแนวรื้อสร้างที่มีอิทธิพลต่อชุดความคิดในยุคร่วมสมัยและเป็นทฤษฎีที่โต้กลับแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์แบบคู่ตรงข้ามเชิงลำดับชั้นเป็นการเฉพาะแต่อย่างใด แต่ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายที่จะแสดงให้เห็นว่าแนวคิดเรื่องคู่ตรงข้ามที่ทะวะตะ โยโกะถ่ายทอดในนวนิยายเรื่อง *เค็นโทมิ* นั้น เป็นการพลิกกลับลำดับความสัมพันธ์ตามรูปแบบเดิมในสังคมปกติ อันเป็นการขบขันให้เห็นถึงสภาพสังคมแบบดิสโทเปียในนวนิยายเรื่องนี้

จากการศึกษาพบว่ายังไม่มีงานวิจัยใดที่ศึกษาการใช้คู่ตรงข้ามในนวนิยายเรื่อง *เค็นโทมิ* และยังไม่มีการวิจัยใดที่ศึกษาว่าผู้เขียนได้ใช้กลวิธีการประพันธ์นี้อย่างไร และการใช้คู่ตรงข้ามนั้นได้นำเสนอแนวคิดเรื่องดิสโทเปียอย่างไร ผู้วิจัยจึงมุ่งที่จะศึกษาการใช้แนวคิดเรื่องคู่ตรงข้ามในนวนิยายเรื่อง *เค็นโทมิ* เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความพลิกผันของชั่วอำนาจและการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงอำนาจตามแบบเดิม อีกทั้งยังมุ่งที่จะศึกษาว่าแนวคิดเรื่องดิสโทเปียนั้นสะท้อนให้เห็นประเด็นปัญหาเรื่องสังคมผู้สูงวัยและภัยอันเกิดจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์อย่างไร

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาว่าทะวะตะ โยโกะ ได้เสนอภาพกรุงโตเกียวและประเทศญี่ปุ่นในนวนิยายเรื่อง *เค็นโทมิ* อย่างไร
2. เพื่อศึกษาว่าทะวะตะ โยโกะ ได้ใช้แนวคิดเรื่องคู่ตรงข้ามในการนำเสนอภาพสังคมดิสโทเปียในนวนิยายเรื่อง *เค็นโทมิ* อย่างไร และ สังคมดิสโทเปียนั้นสะท้อนให้เห็นปัญหาที่ดำรงอยู่ในสังคมญี่ปุ่นอย่างไร

3.1 ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาและวิเคราะห์นวนิยายเรื่อง *เค็นโทมิ* 『献灯使』 ที่รังสรรค์โดยทะวะตะ โยโกะ โดยวิเคราะห์ตัวบทและมุ่งเน้นศึกษาการใช้แนวคิดเรื่องคู่ตรงข้ามในการนำเสนอภาพสังคมดิสโทเปียของนวนิยายเรื่องนี้ โดยผู้วิจัยจะศึกษาว่าผู้ประพันธ์ได้ใช้แนวคิดเรื่องคู่ตรงข้ามในการถ่ายทอดสังคมแบบดิสโทเปียเพื่อสื่อถึงประเด็นปัญหาทางสังคมอย่างไร พร้อมทั้งผู้วิจัยจะใช้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่ออ้างอิง และวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุป

3.2 สมมติฐานของการวิจัย

1. ทะวะตะ โยโกะ ได้เสนอภาพกรุงโตเกียวและประเทศญี่ปุ่นในอนาคตที่เปลี่ยนแปลงไปในทางลบ และเป็นสังคมแบบดิสโทเปียที่มนุษย์ถูกกักขังและถูกควบคุมภายใต้สภาพแวดล้อมที่เลวร้ายและเสื่อมโทรม
2. ทะวะตะ โยโกะ ได้ใช้แนวคิดเรื่องคู่ตรงข้ามในการนำเสนอภาพสังคมดิสโทเปียในวรรณกรรมเรื่อง *เค็นโทมิ* โดยทะวะตะ โยโกะ ใช้แนวคิดเรื่องคู่ตรงข้าม เช่น คนชรา-เด็กและหนุ่มสาว หญิง-ชาย เมืองชายขอบ-เมืองศูนย์กลาง ประเทศกำลังพัฒนา-ประเทศพัฒนาแล้ว เพื่อนำเสนอโลกดิสโทเปียในอนาคตของญี่ปุ่นที่มีความพลิกผันของชั่วอำนาจและมีความเปลี่ยนแปลงจากความสัมพันธ์ตามแบบเดิม โดยแนวคิดเรื่องดิสโทเปียนั้นแสดงให้เห็นถึงประเด็นปัญหาสังคมปัจจุบัน คือ ประเด็นเรื่องปัญหาสังคมผู้สูงวัย และ ภัยอันเกิดจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์

3.3 ระบบถอดเสียง

ในการถอดอักษรภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทยนั้น ผู้วิจัยใช้ระบบที่เป็นผลงานวิจัยของคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้แก่อาจารย์สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นคือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัลยาณี สิตสุวรรณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุชาติ สัตยพงศ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์สวาลักษณ์ สุริยะวงศ์ไพศาล (ปัจจุบันคือ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สิริมนพร สุริยะวงศ์ไพศาล) อาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดาพร ลักษณะินาวิน และอาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดุขฎิพร ชำนิโรคานต์ สำหรับคำบางคำที่นิยมใช้แพร่หลายแล้วยังคงใช้ตามความนิยมเดิม เช่น เกาะฮอนชู คิวชู

3.4 ข้อตกลง

ผู้วิจัยจะใช้ตัวอักษรเอนสำหรับผลงานประเภทหนังสือหรือนวนิยายขนาดยาว เช่น นวนิยายเรื่อง *เคนโทมิ* และใช้ตัวอักษรในเครื่องหมายอัญประกาศสำหรับผลงานประเภทบทความหรือเรื่องสั้น เช่น เรื่องสั้น “ฟูมิ โนะ ฌิมะ”

4. บทวิเคราะห์

ทะวะตะ โยโกะ (1960-ปัจจุบัน) เป็นนักเขียนชาวญี่ปุ่น เกิดที่กรุงโตเกียวใน ค.ศ.1960 สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาวรรณคดีรัสเซียจากมหาวิทยาลัยวะเซดะ (早稲田大学) ใน ค.ศ.1982 และย้ายไปอาศัยอยู่ในประเทศเยอรมนีตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ทะวะตะ โยโกะสำเร็จการศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาวรรณคดีเยอรมันจากมหาวิทยาลัยซูริค (University of Zurich) ใน ค.ศ.2000 ทะวะตะ โยโกะเป็นนักเขียนที่รังสรรค์ผลงานประเภทนวนิยาย วรรณกรรมเยาวชน และโคลง โดยได้รับรางวัลอะคุตะงะวะ (芥川賞) ใน ค.ศ.1993 จากนวนิยายเรื่อง *อินุ มุกุอิริ* 『犬唄入り』 ทั้งยังทดลองเขียนนวนิยายเรื่อง *Das nackte Auge* แบบสองภาษา คือ ภาษาญี่ปุ่นและภาษาเยอรมัน ใน ค.ศ.2004 กล่าวได้ว่าทะวะตะ โยโกะมีชื่อเสียงจากความสามารถในการรังสรรค์ผลงานด้วยภาษาที่ไม่ใช่ภาษาแม่ของตน และมักถ่ายทอดประสบการณ์ส่วนตัวจากการเดินทางข้ามผ่านประเทศและวัฒนธรรมลงในงานประพันธ์ของตน ประเด็นเรื่องประสบการณ์ด้านการใช้คำ ภาษาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน รวมทั้งแนวคิดเรื่องภาษาญี่ปุ่นกับความเป็นชาติญี่ปุ่น สังคมเมืองแบบดิสโทเปีย ล้วนแล้วแต่เป็นลักษณะเด่นที่ทำให้ทะวะตะ โยโกะกลายเป็นนักเขียนหญิงชาวญี่ปุ่นที่มีชื่อเสียงในปัจจุบัน

สำหรับนวนิยายเรื่อง *เคนโทมิ* ซึ่งได้รับการรังสรรค์ขึ้นใน ค.ศ.2014 และได้รับรางวัลหนังสือดีเด่นระดับชาติประเภทวรรณกรรมแปล (National Book Award for Translated Literature) ของสหรัฐอเมริกาในชื่อ *The Emissary* เมื่อ ค.ศ.2018 นั้น³ เป็นเรื่องราวของโลกญี่ปุ่นในอนาคตที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ พื้นที่ทั้ง 23 เขตของมหานครโตเกียวได้ถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่อันตรายเนื่องจากมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมที่มีความอันตรายซับซ้อน ผู้คนต่างพากันหลบหนีออกจากพื้นที่อันตรายและอาศัยอยู่ในบ้านพักชั่วคราวโดยไม่มีเครื่องมือเครื่องใช้เพื่ออำนวยความสะดวกอย่างที่เคยเป็นมา ตัวละครเอกในเรื่องเป็นชายชราวัย 108 ปีที่ชื่อ “โยะชิโร” (義郎) มีเหลนที่ชื่อ “มุเมะอิ” (無名) ซึ่งเป็นตัวละครเอกในเรื่องอีกตัวละครหนึ่ง เหล่าชายชราในเรื่องล้วนแต่มีสุขภาพแข็งแรงและมีสภาพการดำรงอยู่ประหนึ่งว่าเป็นชีวิตที่ปราศจากความตาย แต่ในทางตรงกันข้ามเด็กและหนุ่มสาวต่างก็มีร่างกายที่อ่อนแอและเสียชีวิตกันตั้งแต่วัยเยาว์ ผู้เขียนสร้างให้ตัวละครเด็กและหนุ่มสาวเป็นตัวละครที่ต้องพึ่งพาคนชราและอุปกรณ์ดูแลเพื่อความอยู่รอดของพวกเขา เนื่องจากร่างกายนั้นทรุดโทรม รับประทานอาหารไม่ได้ตามปกติ นอกจากนี้เพศโดยกำเนิดนั้นมิได้อยู่คงที่ถาวร คนที่มีอายุน้อยต่างก็มีการเปลี่ยนเพศราวหนึ่งถึงสองครั้งในช่วงอายุขัยที่สั้นนั้น ผู้เขียนได้สร้างสภาพแวดล้อมและฉากของเรื่องให้ประเทศญี่ปุ่นมีการกำหนดนโยบายปิดประเทศ ทั้งยังจำกัดการย้ายถิ่นฐานและการเคลื่อนไหวภายในประเทศ มีการห้ามใช้ภาษาอังกฤษ รวมทั้งคำยืม (外来語) ทั้งหมด เทคโนโลยีและความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เช่น รถยนต์ อินเทอร์เน็ตล้วนสูญหายไปจนหมดสิ้น

1. ลักษณะดิสโทเปียในนวนิยาย เรื่อง *เคนโทมิ*

ปรากฏกล่าวหาว่าจินตนาการดิสโทเปียจับวางเราไว้ในโลกที่น่าสะพรึงกลัวเพื่อเตือนให้เราเห็นถึงอันตราย

³ นวนิยายเรื่องนี้ได้รับการแปลเป็นภาษาไทยในชื่อว่า *ผู้อยู่เฉยไฟ* โดย มุทิตา พานิช จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์กัมมะหยี่ ใน พ.ศ.2562 แต่ผู้วิจัยจะขอใช้บทแปลของตนเองในส่วนการแปลบทอ้างอิงจากนวนิยายเรื่องนี้เพื่อใช้ในการวิเคราะห์บทความวิจัย

ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตหากเราไม่ตระหนักถึงอาการของโรคในปัจจุบัน และด้วยเหตุนี้ความปรารถนาโลกยูโทเปีย จึงเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดวรรณกรรมดิสโทเปีย (Prakash 2010,2) นวนิยายเรื่อง *เค็นโทมิ* ก็เช่นกัน ทะวะตะ โยโกะ ได้ถ่ายทอดจินตนาการที่น่าหวาดกลัวของโลกอนาคตเพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านตระหนักถึงภัยอันตรายที่กำลังจะเกิดขึ้น ในภายภาคหน้า โดยได้สอดแทรกความหวาดกลัวถึงโลกแบบเก่าที่การพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยียังไม่ ก้าวหน้า ซึ่งองค์ประกอบสำคัญของวรรณกรรมที่เรียกว่าเป็นแนว “ดิสโทเปีย” ประกอบด้วยคุณลักษณะ 5 ประการ คือ การควบคุมโดยรัฐ การทำลายหรือกักขังวิถีทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การควบคุมทางเทคโนโลยี การเอา ชีวิตรอด และการสูญเสียความเป็นปัจเจกชน (แหวุต 2021) ทะวะตะ โยโกะได้สร้างองค์ประกอบสำคัญที่สะท้อน ให้เห็นถึงความเป็นสังคมแบบดิสโทเปียในผลงานชิ้นนี้ครบทุกองค์ประกอบ กล่าวคือ เป็นสังคมที่ถูกตัดขาดจาก โลกภายนอกและปกครองโดยระบบเผด็จการเบ็ดเสร็จ มีองค์ประกอบของฉากที่จำลองภาพมหานครโตเกียว ที่มีสภาพแวดล้อมและธรรมชาติเสื่อมโทรม เป็นภัยคุกคามต่อชีวิตมนุษย์ ตัวละครในเรื่องถูกควบคุมเรื่องการ สื่อสารและเทคโนโลยี และต้องดิ้นรนเพื่อเอาชีวิตรอด อีกทั้งตัวละครในเรื่องยังสูญเสียเอกลักษณ์และความเป็น ปัจเจกชนไป ดังนี้

1.1 การควบคุมโดยรัฐ

ผู้ประพันธ์ได้จำลองภาพประเทศญี่ปุ่นในอนาคตซึ่งไม่อาจจะระบุว่าเป็นเมื่อใดโดยได้สร้างฉากหลักของ เรื่องเป็นกรุงโตเกียวที่อดีตเคยมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีถึงขีดสุด แต่เหตุการณ์ปัจจุบันในเรื่องกลับเป็น เมืองที่เสื่อมโทรม ถูกตัดขาดจากโลกภายนอก ประเทศญี่ปุ่นเองถูกตัดขาดจากต่างประเทศ อีกทั้งการเดินทางและ การย้ายถิ่นฐานภายในประเทศก็เป็นไปด้วยความยากลำบาก เกาะฮอนชูเป็นดินแดนที่ไม่พึงปรารถนาและคนจำนวน มากพยายามย้ายออกจากเกาะฮอนชูที่เดิมมีความสำคัญทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม เพื่อไปอาศัยอยู่ในดินแดน ทางใต้ คือ เกาะคิวชู และ โอะกินะวะ แต่ก็เป็นไปได้โดยยากเนื่องจากการดำเนินชีวิตทุกอย่างถูกควบคุมโดยรัฐ ทะวะตะ โยโกะได้จำลองภาพของตัวละครที่ถูกควบคุมการดำเนินชีวิตในทุกด้าน เช่น โรงเรียนซึ่งถูกควบคุมโดยรัฐ ได้ออกคำแนะนำทุกอย่างให้ผู้ปกครองปฏิบัติตาม แม้แต่เรื่องการวัดไข้ซึ่งสมควรจะเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ในการรักษาและเฝ้าระวังสุขภาพบุตรหลานของตน โรงเรียนก็มีคำสั่งไม่ให้ทำการวัดไข้เนื่องจากเด็กทุกคน รวมถึงตัวละครมุเมะอิลันแล้วแต่เป็นเด็กที่มีอาการป่วยและมีไข้ต่ำอยู่ตลอดเวลา ไม่เพียงเท่านั้นประชาชนยังถูก ควบคุมในการดำเนินชีวิตขั้นพื้นฐานทุกประการโดยตัวละครในเรื่องต่างต้องอาศัยอยู่ในบ้านพักชั่วคราวที่รัฐ จัดหาให้ รัฐควบคุมการใช้ภาษาและสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ โดยจะเห็นได้จากการที่ตัวละครเอกโยะมิโรจำต้องฝังผลงาน เขียนของตนเนื่องจากขัดต่อนโยบายของรัฐ ดังนี้

どの人にも個人的な理由で燃やせるゴミと燃やせないゴミがある。「遣唐使」という題名の歴史小説で、義郎にとっては最初で最後の歴史小説の試みだったが、大分書き進んでから外国の地名をあまりにもたくさん使ってしまったことに気がついた。地名は作品内に血管のように細かく枝を張り、地名だけ消すのは不可能だった。身の安全のためには捨てるしかなく、燃やすのがつらいので埋めたのだった。(ทะวะตะ 2017,45)

ไม่ว่าใครก็ล้วนมีขยะที่สามารถเผาได้และขยะที่ไม่สามารถเผาได้ด้วยเหตุผลส่วนตัวของแต่ละคน นวนิยาย ประวัติศาสตร์ที่มีชื่อว่า *เค็นโทมิ* เป็นความพยายามในการเขียนนวนิยายประวัติศาสตร์ครั้งแรก และครั้งสุดท้ายของ โยะมิโร แต่เขานึกขึ้นมาได้หลังจากเขียนนวนิยายไปมากพอสมควรแล้วว่าตนใช้ชื่อสถานที่ต่างประเทศมากเกินไป ชื่อสถานที่นั้นขยายกิ่งก้านสาขาเหมือนเส้นเลือดอยู่ในงานเขียน และเป็นไปไม่ได้ที่จะลบเพียงชื่อสถานที่เท่านั้น

เพื่อความปลอดภัยของตนเอง โยะมิโรจึงต้องทิ้งมัน แต่การจะเผาก็เจ็บปวดใจเกินไปเขาจึงฝังมันไว้แทน

ด้วยนโยบายปิดประเทศและควบคุมไม่ให้มีการติดต่อกับต่างชาติของรัฐ ทำให้ตัวละครเอกจำใจต้องฝืนนวนิยายประวัติศาสตร์เรื่อง *เค็นโทมิ* ของตนเนื่องจากมี “ชื่อเมืองต่างประเทศ” ปรากฏมากจนเกินไป คำว่า “เค็นโทมิ” 「遣唐使」 ซึ่งเป็นชื่อนวนิยายประวัติศาสตร์ของตัวละครโยะมิโรนั้น มีเสียงพ้องกับชื่อนวนิยายเรื่องนี้คือ “เค็นโทมิ” 「献灯使」 แต่ตัวอักษร “โท” นั้นต่างกัน (唐/灯) โดยชื่อตัวอักษรคันจิที่เป็นชื่อนวนิยายประวัติศาสตร์ของตัวละครเอกนั้นสื่อถึง พุทธจากประเทศญี่ปุ่นที่ถูกส่งไปเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีกับราชวงศ์ถังแห่งประเทศจีนในระหว่าง ค.ศ.630 และ 894 ด้วยวัตถุประสงค์ที่จะรับอารยธรรมจีนในด้านต่างๆ เช่น ความรู้ บทกวี การแพทย์และยา ศาสนา พุทธ เครื่องดนตรี ตำราอาหาร การละเล่น งานเทศกาล (Tamas 2019,122) ในขณะที่ตัวอักษรคันจิที่เป็นชื่อของนวนิยายเรื่องนี้นั้น มีความหมายว่า “ผู้ถือโคมไฟไปถวายเพื่อนำไปถวายพระพุทธ” จะเห็นได้ว่าผู้ประพันธ์ได้ตั้งใจที่จะเล่นกับคำว่า “เค็นโทมิ” ที่หมายถึงผู้นำสารที่จะเดินทางไปรับอารยธรรมต่างประเทศเพื่อเข้ามาเผยแพร่ในประเทศของตน แต่ในความเป็นจริงกลับไม่สามารถเผยแพร่นวนิยายเล่มนี้ได้เนื่องจากนโยบายปิดกั้นประเทศจากโลกภายนอก แม้จะยังไม่มีการห้ามพูดชื่อเมืองในต่างประเทศ เช่น นิวยอร์กแต่ผู้คนต่างก็พากันหวาดกลัวเวลาพูดชื่อเมืองในต่างประเทศ (ทะวะตะ 2017,36) ประชาชนได้รับอนุญาตให้เรียนภาษาต่างประเทศอื่นนอกจากภาษาอังกฤษได้บ้าง เช่น ภาษาสวาฮีลี ภาษาเยอรมัน แต่ก็เป็นกรยากที่จะหาครูสอน ห้ามการร้องเพลงภาษาต่างชาติในที่สาธารณะเกิน 40 วินาที และนวนิยายแปลก็ไม่สามารถตีพิมพ์เผยแพร่ได้อีกต่อไป (ทะวะตะ 2017,59) การควบคุมของรัฐโดยการจำกัดเสรีภาพและปิดกั้นประชาชนออกจากโลกภายนอกในเรื่องนี้จึงชี้ให้เห็นถึงลักษณะการเป็นสังคมดิสโทเปียในนวนิยายเรื่อง *เค็นโทมิ*

1.2 ภัยพิบัติทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ประเทศญี่ปุ่นตั้งอยู่บนพื้นที่วงแหวนแห่งไฟ (環太平洋火山帯) ซึ่งต้องเผชิญกับภัยพิบัติด้านน้ำ การ เช่น แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด ซึ่งเหตุการณ์แผ่นดินไหวในวันที่ 11 มีนาคม ค.ศ.2011 สร้างความเสียหายครั้งยิ่งใหญ่ให้กับประเทศญี่ปุ่น และในระหว่างวันที่ 12 ถึง 14 มีนาคม ค.ศ.2011 ได้เกิดเหตุการณ์เตาปฏิกรณ์โรงไฟฟ้าพลังงานนิวเคลียร์รั่วไหล เนื่องจากคลื่นสึนามิได้ซัดถล่มแนวป้องกันและเตาปฏิกรณ์นิวเคลียร์จนทำให้เกิดความเสียหายครั้งใหญ่ ประชาชนมากกว่า 150,000 คนได้รับผลกระทบอย่างมหาศาลและถูกบังคับให้ย้ายออกจากที่พักอาศัยทางการได้กำหนดเขตหวงห้ามไม่ให้มีคนเข้าออกในพื้นที่ และจำเป็นต้องขยายพื้นที่กักกันนั้นออกไปเรื่อยๆ ตามระดับการรั่วไหลของสารกัมมันตภาพรังสี (บีบีซี 2021) ทะวะตะ โยโกะเป็นนักเขียนที่ตอบสนองต่อเหตุการณ์ภัยพิบัติและจำลองภาพประเทศญี่ปุ่นหลังเหตุการณ์แผ่นดินไหวและสารกัมมันตภาพรังสีรั่วไหล โดยเหตุการณ์ในเรื่องกรูโตเกียและบริเวณเกาะฮอนชูกลายเป็นดินแดนปนเปื้อนและกลายเป็นดินแดนที่ไม่เหมาะแก่การอยู่อาศัย เด็กกรูโตเกียและชุมชนมุเมะมิสร้างกายพิศมัยต่อโลก แม้เนื้อเรื่องจะไม่ได้รับบุชิตเจนว่าภัยพิบัตินั้นเกิดจากสาเหตุใด แต่เราสามารถอนุมานได้จากฉากและสภาพสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏในบทสนทนาในเรื่องว่า ดินปนเปื้อนและทะเลเต็มไปด้วยสารพิษนั้นเกิดจากอานาภาพของสารกัมมันตภาพรังสี

「そうか、それじゃ君は子牛ではなくて、ひな鳥だな。子牛はお母さん牛のお乳を飲んで育つが、鳥の雛は親鳥がとってきてくれたミミズを食べて育つ。でもミミズは土の中に住んでいるから、土が汚染されていた場合、汚染度は高いよ。最近の鳥があまりミミズを食べないのはそういうわけだ。」 (ทะวะตะ 2017,30)

“ฉันเธอ ถ้าอย่างนั้นเธอไม่ใช่ลูกว้าว แต่เป็นลูกนกกลินะ ลูกว้าวนะเติบโตด้วยการตีมนมของแม่ว้าว ในขณะที่ลูกนกจะเติบโตโดยการกินไล่เดือนที่พ่อนกแม่นกเอามาป้อน แต่ไล่เดือนมันอาศัยอยู่ในดิน ดังนั้นในกรณีที่ดินปนเปื้อน ก็จะมีระดับพิษปนเปื้อนสูง นั่นจึงเป็นเหตุผลว่าทำไมนกในปัจจุบันไม่ค่อยกินไล่เดือนยังล่ะ”

เหตุการณ์นี้เป็นฉากตอนที่โยะมิโรพามูเมะอ์ไปหาทันตแพทย์เนื่องจากฟันน้ำนมของมูเมะอ์อ่อนแอจนร่วงหลุดหมดปากก่อนเวลาอันควร ทันตแพทย์แนะนำให้มูเมะอ์ตีมนมแต่เมื่อมูเมะอ์บอกว่าไม่ชอบนมวัวแต่ชอบไล่เดือนมากกว่า ทันตแพทย์จึงกล่าวตอบด้วยประโยคสนทนาข้างต้น จะเห็นได้ว่าดินที่มีระดับการปนเปื้อนสูง และสิ่งแวดล้อมที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติทำให้ประเทศญี่ปุ่นโดยเฉพาะกรุงโตเกียวและเกาะฮอนชูกลายเป็นพื้นที่อันตราย และในโลกที่เด็กที่เหมาะสมกับคว้ามามีสุขภาพดีไม่มีอยู่ จึงทำให้การแพทย์ต้องเพิ่มเวลาทำงานมากขึ้น (ทะวะดะ 2017,29) ผลผลิตทางการเกษตรแทบปลูกไม่ได้ในเขตกรุงโตเกียวและเกาะฮอนชู สภาพแวดล้อมที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติซึ่งทำให้เกิดใหม่มีอายุขัยสั้นและมีชีวิตอย่างยากลำบากสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมเมืองแบบดิสโทเปียที่ผู้ประพันธ์ถ่ายทอดให้เห็นถึงความน่าหวาดกลัวในอนาคต

1.3 การควบคุมทางการสื่อสารและเทคโนโลยี

ผู้ประพันธ์ได้ถ่ายทอดให้เห็นถึงการควบคุมการสื่อสารและเทคโนโลยีต่าง ๆ ในประเทศ ไม่มีการใช้โทรศัพท์เหมือนในอดีต ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพของเด็กในประเทศถูกส่งไปเก็บไว้ที่ศูนย์วิจัยด้วยการเขียนลายมือโดยไม่มีผู้อื่นสามารถขโมยข้อมูลออกมาได้ อีกทั้งการส่งจดหมายและไปรษณียบัตรก็ถูกสอดส่องควบคุม โดยสามารถเห็นได้จากฉากที่ตัวละครเอกโยะมิโรเอ่ยถึงไปรษณียบัตรที่ได้รับจากอะมะนะ (天南) บุตรสาวของตนซึ่งส่งมาจากโอะกินะวะว่า

「天南が送ってくる絵はがきはね、あぶりだし手法を使ったものが多いんです。」 (ทะวะดะ 2017,70)

“ไปรษณียบัตรภาพที่อะมะนะส่งมานั้น มีส่วนที่เขียนด้วยหมึกล่องหนอยู่มากทีเดียว”

ประโยคนี้นี้ชี้ให้เห็นว่าอะมะนะซึ่งย้ายถิ่นฐานไปใช้แรงงานในสวนผลไม้บนเกาะโอะกินะวะไม่กล้าที่จะส่งจดหมายเล่าถึงเรื่องราวการใช้ชีวิตของตนบนเกาะโอะกินะวะได้ จึงใช้วิธีเขียนด้วยหมึกล่องหนเพื่อเล่าเรื่องราวให้โยะมิโรผู้เป็นพ่อฟัง และโยะมิโรรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของจดหมายนั้นถูกฝ่ามือที่มองไม่เห็นปิดเอาไว้จึงไม่สามารถอ่านได้ (ทะวะดะ 2017,73) แม้ว่าอะมะนะจะได้ย้ายถิ่นฐานไปอาศัยบนเกาะโอะกินะวะซึ่งเป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์สามารถปลูกผัก ผลไม้และพืชพันธุ์ธัญญาหารได้ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าผู้ประพันธ์ได้บรรยายความรู้สึกของโยะมิโรที่ว่า สวนผลไม้ที่อะมะนะไปทำงานนั้นก็เหมือนกับโรงงานผลไม้ และการใช้ชีวิตการทำงานโดยต้องถูกกักขังอยู่ในนั้นก็น่าจะยากลำบากมิใช่หรือ (ทะวะดะ 2017,72) และการใช้ชีวิตในเมืองอย่างโตเกียวแม้จะยากลำบากแต่ก็อาจดีกว่าเมื่อเทียบกับการไร้อิสรภาพเช่นนั้น บทบรรยายนี้สะท้อนให้เห็นว่าการควบคุมและจำกัดอิสรภาพของประชาชนในเรื่องเกิดขึ้นทั่วทั้งประเทศญี่ปุ่นแม้กระทั่งในเขตที่มีความอุดมสมบูรณ์และไม่ได้เกิดภัยปนเปื้อนทางสิ่งแวดล้อมอย่างในกรุงโตเกียว และตอกย้ำภาพเมืองดิสโทเปียในนวนิยายเรื่องนี้

1.4 การเอาชีวิตรอด

ตัวละครในเรื่องต่างพากันเอาชีวิตรอดจากภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในเรื่องในรูปแบบต่าง ๆ กัน ตัวละครอะมะนะ บุตรสาวของโยะมิโรย้ายถิ่นฐานไปอยู่ที่เกาะโอะกินะวะ ตัวละครโทมะ (飛燕) หลานของโยะมิโรผู้เป็นพ่อของมูเมะอ์ก็หนีหายไปโดยให้เหตุผลว่าต้องเข้าสถานบำบัดผู้ติดเกมส์ ตัวละครเอกโยะมิโรแม้จะไม่ได้พยายามเอาชีวิต

ตนเองรอดเนื่องจากเหตุผลที่ว่าเขาเป็นคนขราที่ “แม้จะปรารถนาความตายแต่ก็ไม่อาจตายได้” แต่โยะมิโรด็นรนทุกวิถีทางที่จะทำให้มุเมะอิเหลนของเขารอดชีวิตและมีอายุยืนยาวที่สุดโดยการแสวงหาอาหารที่จะช่วยให้สุขภาพของมุเมะอิดีขึ้น สำหรับมุเมะอิเอง แม้จะยอมรับในชะตากรรมแต่เมื่อได้รับทราบว่าคุณได้รับโอกาสในการเป็น “เค็นโทมิ” หรือผู้เชิญโคมเพลิง มุเมะอิก็พร้อมที่จะเสี่ยงดังในบทบรรยายต่อไปนี้

「献灯使」として選ばれた自分は、これからインドのマドラスをめざして密航するのだ。そこには国際医学研究所があり、無名の到着を待ちかまえている。無名の健康状態に関するデータは、医学研究を通して世界中の人々の役に立つだろうし、ひっとしたら無名自身の命を引き延ばすこともできるかもしれない。(ทะวะตะ 2017,151)

ตนในฐานะที่ได้รับเลือกให้เป็น “ผู้เชิญโคมเพลิง” จากนั้นไปก็ต้องลอบลงเรือเพื่อมุ่งหน้าไปยังเมืองมัทราส⁴ ประเทศอินเดีย ที่นั่นมีสถาบันการแพทย์นานาชาติที่กำลังรอการมาถึงของมุเมะอิอยู่ ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพของมุเมะอิคงจะเป็นประโยชน์ต่อผู้คนทั่วโลกผ่านการวิจัยทางการแพทย์ และบางทีอาจถึงขั้นยืดอายุให้กับมุเมะอิด้วย

แม้ว่าการเป็นผู้เชิญโคมเพลิงจะไม่สามารถเปิดเผยต่อสาธารณะได้แต่ก็ไม่ได้เป็นอาชญากรรมแต่อย่างใด มุเมะอิจึงพร้อมที่จะลอบลงเรือไปยังประเทศอินเดียซึ่งมีศูนย์วิจัยทางการแพทย์นานาชาติที่อาจจะช่วยยืดชีวิตของตนให้ยืนยาวต่อไปได้ และแม้จะต้องพลัดพรากจากโยะมิโรด็นรอนแต่มุเมะอิก็พร้อมที่จะทำเพื่อความหวังในการมีชีวิตรอด ชี้ให้เห็นความพยายามของตัวละครในการเอาชีวิตรอดในเมืองดิสโทเปียนี้

1.5 การสูญเสียความเป็นปัจเจกชน

ลักษณะความเป็นดิสโทเปียในนวนิยายเรื่อง *เค็นโทมิ* อีกประการหนึ่งคือการที่ผู้ประพันธ์สร้างให้ตัวละครยอมจำนนต่อการควบคุมของรัฐ ตัวละครเอกโยะมิโรด็นรอนสูญเสียเสรีภาพในการแสดงออกทางการเขียนจากการที่เขาต้องฝังกนวนิยายแนวประวัติศาสตร์เรื่อง *เค็นโทมิ* ของตน อีกทั้งยังสูญเสียเอกลักษณ์ความเป็นตัวตนในสังคมแบบดิสโทเปียที่ผู้คนต่างต้องอาศัยอยู่ในบ้านพักชั่วคราวและมีวิถีชีวิตที่ถูกกำหนดและถูกควบคุมด้วยกันทั้งสิ้น

今はもう趣味を煉瓦として使って、個性という名の一軒家を建てようとは思わない。どんな靴をはくかは重要な問題だが、自分を演出するために靴を選ぶことはなくなった。(ทะวะตะ 2017,10)

เดียนี่โยะมิโรด็นรอนไม่ต้องการใช้งานอดิเรกเพื่อเป็นอิฐในการก่อสร้างบ้านที่เรียกว่าบุคลิกลักษณะเฉพาะอีกต่อไป การที่จะใส่รองเท้าประเภทไหนนั้นเป็นปัญหาสำคัญ แต่โยะมิโรด็นรอนไม่ได้เลือกรองเท้าเพื่อแสดงออกถึงตัวตนอีกต่อไป

จากฉากนี้จะเห็นได้ว่าตัวละครเอกโยะมิโรด็นรอนสูญเสียความปรารถนาที่จะสร้างเอกลักษณ์หรือบุคลิกลักษณะเฉพาะของตน แม้ว่าในอดีตจะเคยมั่นใจในสนิยมของตน แต่ในปัจจุบันนี้เขาไม่รู้สึกรับปรารถนาที่จะสร้างบุคลิกลักษณะความเป็นตัวตนของตนเองอีกต่อไป สภาพแวดล้อมที่ทำให้ตัวละครเอกสูญเสียเสรีภาพทางการแสดงออกทั้งการพูด การเขียน และความเป็นตัวตนเช่นนี้สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของสังคมแบบดิสโทเปียอย่างแท้จริง

2. การใช้ความสัมพันธ์แบบคู่ตรงข้ามในนวนิยาย เรื่อง *เค็นโทมิ*

กลวิธีการสร้างความสัมพันธ์แบบคู่ตรงข้ามในนวนิยายเรื่องนี้มีส่วนสำคัญในการขบเน้นความเป็นดิสโทเปียของตัวบท ในบทความวิจัยนี้ผู้วิจัยจะแบ่งประเด็นการใช้คู่ตรงข้ามในการสร้างองค์ประกอบของเรื่องออกเป็นสองประเด็นหลัก คือ องค์ประกอบของเรื่องด้านตัวละคร อันได้แก่ คู่ตรงข้ามของตัวละครคนขรา-เด็กหนุ่มสาว ตัวละครหญิง-ชาย และ องค์ประกอบของเรื่องด้านฉาก อันได้แก่ เมืองชายขอบ-เมืองใหญ่ สังคมเทคโนโลยี-สังคมเกษตร

⁴ เมืองมัทราส (Madras) ปัจจุบันคือเมืองเจนไน (Chennai)

ความสัมพันธ์แบบคู่ตรงข้ามนี้เป็นไปในลักษณะที่แตกต่างจากสังคมยุคปัจจุบันที่มักทำให้มนุษย์เกิดทัศนคติหรือภาพเหมารวมต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และพิจารณาว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีคุณลักษณะบางประการที่พิเศษกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง เช่น เด็กมีความแข็งแรงกว่าคนชรา ชายเป็นฝ่ายทำงานนอกบ้านหญิงเป็นผู้เลี้ยงดูบุตร แต่ในนวนิยายเรื่อง *เค็นโทมิ* ผู้เขียนได้สร้างองค์ประกอบของเรื่องด้านตัวละครและฉากให้มีลักษณะเป็นคู่ตรงข้ามที่แตกต่างจากภาพของตัวละครและฉากโดยทั่วไปในโลกและสังคมปัจจุบันดังนี้

2.1 ตัวละคร

ตัวละครเอกของเรื่องประกอบด้วยชายชรา “โยะมิโร” และตัวละครเหลนซึ่งเป็นเด็กที่ชื่อ “มุเมะอิ” เรื่องราวถูกถ่ายทอดผ่านมุมมองแบบที่คนจะจำกัดขอบเขตของบุคคลที่สาม อย่างไรก็ตามผู้ประพันธ์ได้ถ่ายทอดเรื่องราวผ่านมุมมองของตัวละครหลักสามตัว คือ ตัวละครเอกโยะมิโร ตัวละครภรรยาของโยะมิโร “มะริกะ” (鞠華) และตัวละครมุเมะอิ โดยเรื่องราวถูกถ่ายทอดผ่านสายตาของตัวละครเอกโยะมิโรเป็นหลัก คู่ตรงข้ามในความสัมพันธ์ประเด็นแรกที่จะอภิปรายนี้คือคู่ตรงข้ามในองค์ประกอบด้านตัวละคร โดยจะกล่าวถึงคู่ตรงข้ามที่เป็นตัวละครหลักของเรื่อง คือ คนชรา-เด็กและหนุ่มสาว และหญิง-ชาย

2.1.1 คนชรา-เด็กและหนุ่มสาว

คู่ความสัมพันธ์ชุดแรกที่จะกล่าวถึงคือคู่ตรงข้ามระหว่างคนชากับเด็กและหนุ่มสาว งานวิจัยจำนวนมากได้ชี้ให้เห็นว่าสำหรับคนหนุ่มสาวแล้วผู้สูงอายุมักมีภาพลักษณ์ในเชิงลบ เช่น ป่วยง่าย ร่างกายเสื่อมโทรม อ่อนแอไร้ประโยชน์ (โอะทะนิ และ มะทซึกิ 1995,25) โดยตัวแทนของคนชรา คือ ตัวละครเอกโยะมิโร ส่วนตัวละครเด็กคือ ตัวละครมุเมะอิ โดยผู้ประพันธ์ได้สร้างให้ตัวละครเอกโยะมิโรเป็นชายชราอายุ 108 ปี ซึ่งคนชราในเรื่องนั้นจะประกอบด้วย “คนชราวัยเยาว์” (若い老人) เช่น ตัวละครคนทำขนมปัง ซึ่งมีอายุราว 70 กว่าปี “คนชราวัยกลางคน” (中年の老人) ซึ่งเป็นคนชราที่อายุก้าวเข้าสู่ช่วงวัย 90 ปี (ทะวะตะ 2017,17) ส่วนโยะมิโรนั้นถูกเรียกว่าเป็น “คนชรา” ไม่มีคำคุณศัพท์ขยายเนื่องจากเข้าสู่วัยเกิน 100 ปี คนชราในเรื่องนั้นถูกสร้างให้เป็นตัวละครที่มีสุขภาพแข็งแรงยิ่งแก่ชราเท่าใดก็ดูเหมือนจะยิ่งมีสุขภาพแข็งแรงและเป็นแรงงานหลักในสังคม นอกจากนี้ตัวละครคนชราอื่น เช่น มะริกะ ผู้เป็นทวดหญิงของมุเมะอิก็มีสุขภาพแข็งแรงและทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการสถาบันเด็กบ้านอีกหลัง” (他家の子学院) เช่นเดียวกับตัวละครคนชราอื่นๆ ในเรื่อง

ในทางกลับกันเด็กและหนุ่มสาวถูกสร้างให้เป็นตัวละครที่มีความอ่อนแอ ตัวละครมุเมะอิเป็นตัวแทนของเด็กรุ่นใหม่ที่เกิดมาพร้อมกับปัญหาสุขภาพด้วยกันทุกคน อาการทางร่างกายที่ปรากฏนั้น เช่น ฟันน้ำนมของมุเมะอิร่วงหลุดหมดปากก่อนเวลาอันสมควร (ทะวะตะ 2017,22) เมื่อโตขึ้นมาก็มีอาการท้องเสียอย่างหนัก (ทะวะตะ 2017,25) ไม่เพียงแต่การรับประทานเท่านั้น การดื่มก็เป็นเรื่องที่ทำได้อย่างยากลำบาก (ทะวะตะ 2017,42) เด็กทุกคนล้วนเกิดมาพร้อมกระดูกที่อ่อนแอและประสบกับความทรมานทางกายอยู่เสมอ

จะเห็นได้ว่าภาพของตัวละครที่มีความสัมพันธ์แบบคู่ตรงข้ามนั้นถูกสร้างให้กลับตาลปัตรและมีการเปลี่ยนแปลงไปจากคู่ความสัมพันธ์แบบเดิม คนชราซึ่งปกติแล้วต้องมีร่างกายอ่อนแอและสุขภาพเสื่อมโทรมไปตามกาลเวลา กลับแข็งแรงและปราศจากความตาย เด็กซึ่งปกติแล้วต้องมีสุขภาพดีร่างกายแข็งแรง กลับเจ็บป่วยและเสียชีวิตตั้งแต่อายุน้อยทั้งสิ้น ผู้ประพันธ์ได้บรรยายในเรื่องถึงคู่ตรงข้ามในความสัมพันธ์ที่กลับหัวกลับหางดังนี้

今の子供には体力的に難いだろう。近い将来、若い人はみな事務の仕事につき、身体を使う仕事は老人たちが引き続き行うことになるのかもしれない。(ทะวะตะ 2017,28)

มันคงเป็นเรื่องยากในทางกายภาพสำหรับเด็กสมัยนี้ ในอนาคตอันใกล้หนุ่มสาวทุกคนจะทำงานธุรการ และคนชรา ก็คงสืบทอดการทำงานที่ต้องใช้ร่างกายแทน

ในสังคมปกติทั่วไปคนหนุ่มสาวย่อมทำหน้าที่เป็นแรงงานหลักในสังคม ส่วนคนชราหากไม่เกษียณก็จะทำหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับงานธุรการที่ไม่ต้องใช้แรงกายหนัก แต่เนื่องจากตัวละครคนชรา-เด็กและหนุ่มสาวในสังคมดิสโทเปียของนวนิยายเรื่อง *เค็นโทมิ* ถูกสร้างให้มีลักษณะกลับตาลปัตรกันเช่นนี้ คนชราจึงต้องกลายเป็นผู้รับภาระในการเลี้ยงดูเด็กและเป็นแรงงานหลักให้กับสังคม คนชราซึ่งเดิมเป็นผู้ที่ต้องพึ่งพาอาศัยเด็กและหนุ่มสาว กลับกลายมาเป็นผู้ที่ทำหน้าที่อุปถัมภ์เด็กและหนุ่มสาว ตัวอย่างบทบรรยายอีกบทหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงภาพของคู่ตรงข้ามที่สลับสับเปลี่ยนจากสังคมปกติปรากฏให้เห็นในตัวอย่างต่อไปนี้

丸いテーブルを時計の目盛りのように囲んだ親戚一同は、年が若ければ若いほど猫背で髪が薄く、顔があおざめていて、箸の動かし方も遅かった。自分たちがしっかりしていなかったから子孫がこうなってしまったのだと思うと、老人たちの自責の念が祝いの席の空気を重くした。(ทะวะตะ 2017,108)

บรรดาญาติพี่น้องที่อายุน้อยกว่าซึ่งนั่งล้อมรอบโต๊ะกลมราวกับขีดหน้าปัดนาฬิกานั้น ยิ่งอายุน้อยก็ยิ่งหลังงุ้ม ผนาง หน้าซีด และคิตะเกียบอย่างเชื่องช้า เมื่อคิดว่าเพราะพวกตนไม่หนักแน่นเข้มแข็งพอลูกหลานจึงกลายเป็นเช่นนี้ ความรู้สึกสำนึกรับผิดชอบของเหล่าคนชราจึงทำให้บรรยากาศของงานเลี้ยงนั้นหนักอึ้ง

ประโยคที่บรรยายว่า “ยิ่งอายุน้อยเท่าไรหลังก็ยิ่งงุ้มและผมก็ยิ่งบาง หน้าซีด” สะท้อนให้เห็นพัฒนาการที่ถดถอยของคนรุ่นใหม่ สำหรับโยะมิโรแล้วคนรุ่นชราเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการเป็นต้นเหตุให้ลูกหลานต้องเกิดมา มีสภาพเช่นนี้ และคนชรานั้นไม่จำเป็นต้องเฉลิมฉลองวันเกิดกับการมีอายุยืนยาว หากแต่คนวัยเด็กอย่างมุเมะอิมามากกว่าที่สมควรจะฉลองวันเกิดเนื่องจากเป็นวันที่เป็นสัญลักษณ์ของการมีชีวิตอยู่ สะท้อนให้เห็นถึงสำนึกรับผิดชอบของคนรุ่นก่อนที่มีต่อคนรุ่นหลัง

ความสัมพันธ์แบบคู่ตรงข้าม “คนชรา-เด็กและหนุ่มสาว” ที่ถูกสร้างอย่างกลับตาลปัตรนั้นไม่ได้จำกัดเพียงประเด็นเรื่องของความแข็งแรงทางกายภาพเท่านั้น แต่ยังรวมถึงประเด็นเรื่องของจิตใจและความเข้าใจโลกในขณะที่โยะมิโรมีความกังวลต่อปัญหาสุขภาพของเหลน และมีความทุกข์ทรมานใจกับสภาพแวดล้อมที่ยากลำบาก แต่มุเมะอิมกลับถูกสร้างให้เป็นตัวละครที่มองโลกในแง่ดี เข้าใจและยอมรับในชะตากรรมของตน การที่มุเมะอิมซึ่งเป็นเด็กแต่กลับมีลักษณะนิสัยที่คิดถึงผู้อื่น ไม่คิดถึงแต่ตนเอง และรู้จักยังคิด (ทะวะตะ 2017,25) สะท้อนให้เห็นถึงการสร้างตัวละครที่มีลักษณะตรงกันข้ามกับภาพลักษณ์ตามปกติ กล่าวคือ โยะมิโรซึ่งเป็นตัวแทนของคนชรากลับกลายเป็นผู้ที่มีร่างกายแข็งแรงแต่จิตใจอ่อนไหว ในทางตรงกันข้ามมุเมะอิมซึ่งเป็นตัวแทนของเด็กกลับมีร่างกายอ่อนแอแต่จิตใจเข้มแข็งและเข้าใจโลก สรุปได้ว่าคู่ตรงข้ามระหว่างตัวละครคนชราและเด็กในเรื่องมีภาพลักษณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปจากภาพจำตามแบบเดิม คนชราซึ่งเดิมมีภาพลักษณ์ว่าอ่อนแอ เป็นภาระของสังคมและมีความด้อยกว่าในเชิงอำนาจเมื่อเทียบกับเด็กและหนุ่มสาวซึ่งเดิมที่มีภาพลักษณ์ว่าแข็งแรง เป็นแรงงานหลักในการค้าจุนสังคม ได้ถูกสร้างให้กลายเป็นตัวละครที่มีความเหนือกว่าในเชิงอำนาจและมีบทบาทในการขับเคลื่อนสังคม ชี้ให้เห็นถึงสถานการณ์ความสัมพันธ์แบบคู่ตรงข้ามในรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปในโลกแห่งสังคมดิสโทเปียในนวนิยายเรื่องนี้ ทั้งยังชี้ให้เห็นว่าผู้ประพันธ์ต้องการชี้ให้เห็นถึงสำนึกรับผิดชอบต่อคนรุ่นหลังที่มนุษยธรรมมี

อย่างไรก็ดีเป็นที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งว่า ผู้ประพันธ์สร้างให้ตัวละครเด็กอย่างมุเมะอิมมีความเป็นผู้ใหญ่ สุขุมและเข้าใจโลก ผิดไปจากตัวละครอื่น ตัวละครคนชราอย่างโยะมิโรที่สมควรจะยอมรับในชะตากรรมและเข้าใจโลกกลับมีอารมณ์ที่อ่อนไหว ต่างจากตัวละครเด็กอย่างมุเมะอิมที่เข้มแข็งและยอมรับในชะตากรรม อีกทั้งมุเมะอิมยังมี

ลักษณะนิสัยที่แตกต่างจากตัวละครโทโมะเป็นผู้เป็นพ่อของเขาที่เป็นตัวแทนของคนหนุ่มสาว ซึ่งผู้ประพันธ์สร้างให้เป็นคนไร้ความรับผิดชอบและมักทำอะไรตามอำเภอใจของตน สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นถึงการสร้างภาพลักษณ์ตัวละครให้ต่างไปจากภาพจำเดิมในสังคมปกติ อีกทั้งในตอนท้ายเรื่องมูเมะอียังกลายเป็นความหวังของการเยียวยามนุษยชาติจากการที่เขาได้รับเลือกให้เป็น “ผู้เชิญโคมิไฟ” การสร้างตัวละครในลักษณะนี้เป็นการสร้างคู่ตรงข้ามคนชรา กับเด็กและหนุ่มสาวที่มีภาพลักษณ์ทั้งในเชิงกายภาพและจิตใจที่ต่างไปจากเดิม สะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติของผู้ประพันธ์ที่จำลองภาพสังคมดิสโทเปียเชิงวิพากษ์ โดยรังสรรค์วรรณกรรมขึ้นมิใช่เพียงเพื่อโต้กลับแนวคิดเรื่องสังคมยูโทเปีย แต่เป็นความพยายามในการจำลองภาพอนาคตที่มนุษย์ซึ่งอ่อนแอในสังคมตามแบบปกติ กลับกลายเป็นผู้มีค่าสำคัญและมีพลังการต่อรองในเชิงอำนาจ อันแสดงให้เห็นถึงความหวังของการที่มนุษย์โดยเฉพาะกลุ่มคนที่เป็นผู้อ่อนแอหรือถูกกดทับทางอำนาจในเชิงโครงสร้างตามปกติ พลิกกลับมากลายเป็นผู้มีอำนาจทั้งยังกลายเป็นความหวังในการกอบกู้โลกจากความเป็นสังคมดิสโทเปียที่น่าหวาดหวั่นในอนาคต

2.1.2 หญิง-ชาย

คู่ความสัมพันธ์ชุดที่ 2 ที่จะอภิปรายคือคู่ตรงข้ามหญิง-ชาย โดยประเด็นนี้อาจใช้แนวคิดเรื่องบทบาททางเพศแบบดั้งเดิม(Traditional gender roles) ของคู่ตรงข้ามความสัมพันธ์แบบหญิง-ชายแบบดั้งเดิมมาใช้ในการวิเคราะห์ กล่าวคือ แนวคิดนี้เชื่อว่าหญิงและชายมีบทบาทหน้าที่ที่ต่างกัน และเชื่อว่าบทบาทหญิงชายถูกกำหนดเนื่องจากความแตกต่างทางเพศด้านชีววิทยา ซึ่งแนวคิดนี้นำมาซึ่งความคาดหวังและการแบ่งแยกบทบาทหน้าที่ของหญิงและชายในสังคม เช่น ผู้หญิงมีหน้าที่ดูแลครอบครัวและงานบ้าน ผู้ชายเป็นผู้ทำงานนอกบ้านหาเลี้ยงครอบครัว ผู้หญิงมีพลังกำลังน้อยกว่าผู้ชาย (Hurlock 1978,463) อย่างไรก็ตามผู้ประพันธ์ในนวนิยายเรื่องนี้สร้างตัวละครหญิงและชายให้มีภาพที่แตกต่างจากรูปแบบความสัมพันธ์ตามแบบเดิม ซึ่งตัวละครสำคัญที่เป็นตัวแทนของเพศหญิงในเรื่อง คือ ตัวละครมะริกะ และตัวละครอะมะโนะ ส่วนตัวละครที่เป็นตัวแทนของเพศชายคือตัวละครเอก โยะมิโร ดังจะเห็นได้ว่าตัวละครมะริกะ และอะมะโนะ ถูกสร้างให้เป็นตัวละครที่ปฏิเสธบทบาทหน้าที่ที่ถูกคาดหวังตามแนวคิดบทบาททางเพศแบบดั้งเดิม แม้ว่าแม่ของมูเมะอียังเสียชีวิตหลังคลอดมูเมะอียะและพ่อของเขาก็ก่อสร้างบ้านบ่าบัต แต่มะริกะซึ่งเป็นทวดหญิงของมูเมะอียะก็ปฏิเสธที่จะเป็นผู้ทำหน้าที่เลี้ยงดูมูเมะอียะ และ “เลือก” ที่จะทำงานเพื่อสร้างบทบาทหน้าที่ของตนต่อไปในฐานะผู้อำนวยความสะดวก “สถาบันบ้านอีกหลัง” ซึ่งก็คือสถานเลี้ยงดูเด็กที่ถูกทอดทิ้ง ส่วนตัวละครอะมะโนะผู้เป็นย่าของมูเมะอียะก็ปฏิเสธที่จะเดินทางกลับมาจากโอะกินะวะเพื่อดูแลมูเมะอียะ ในทางกลับกัน โยะมิโร “เลือก” ที่จะอยู่กับบ้านและทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลเลี้ยงดูโยะมิโร

「おばあちゃん」という言葉には馴染みがないし、天南のことを無理に思い出そうとしても、せいぜい前回送られてきた絵はがきのあぶりだしが思い浮かぶくらいだった。「おじいちゃん」という言葉を口にした記憶もない。無名は「曾」を「おじいちゃん」から切り離して考えてみたことがない。昔の子供にとっての「ママ」が無名にとっては「曾おじいちゃん」で、それ以外の家族はいないに等しいのだ。生きるのに必要なものはすべて「曾おじいちゃん」が与えてくれる。(ทะวะดะ 2017,74)

มูเมะอียะไม่คุ้นเคยกับคำว่า "คุณย่า" และถึงแม้จะพยายามฝืนนึกถึงอะมะโนะ มูเมะอียะก็ออกเพียงหมึกล่องหนในไปรษณียบัตรภาพที่ส่งมาครั้งล่าสุด ไม่มีความทรงจำว่าเคยเรียกคำว่า "ปู่" มูเมะอียะไม่เคยลองนึกแยกคำว่า ทวด" จาก "ปู่" เลย "แม่" สำหรับเด็กสมัยก่อนก็คือ "ปู่ทวด" ของมูเมะอียะ และเท่ากับว่าไม่มีสมาชิกคนอื่นในครอบครัวสำหรับมูเมะอียะอีกแล้ว "ปู่ทวด" คือคนมอบทุกสิ่งที่เป็นในการดำรงชีวิตให้ทั้งหมด

จะเห็นได้ว่าโยะมิโรซึ่งเป็นตัวละครชายกลับถูกสร้างให้มีภาพลักษณ์ของความเป็นแม่ โดยตัวละครเอก

โยะมิโรมิได้ยึดติดกับบทบาทหน้าที่แบบดั้งเดิม โยะมิโรรับหน้าที่เลี้ยงดูตั้งแต่เมะอิถือกำเนิดและเป็นผู้จัดหาทุกสิ่ง ที่จำเป็นในการดำรงชีวิตให้กับเมะอิ สรุปได้ว่าบทบาทหน้าที่ของคู่ตรงข้ามหญิง-ชายในเรื่องถูกสลับบทบาท และ ปรากฏลักษณะของคู่ตรงข้ามหญิง-ชายในเรื่องกลับพลิกผันมิได้เป็นไปตามแนวคิดเรื่องบทบาททางเพศแบบดั้งเดิม ตามที่สังคมคาดหวัง

ประเด็นเรื่องเพศหญิง-ชายนี้มีข้อสังเกตที่ควรอภิปรายเพิ่มเติม กล่าวคือผู้ประพันธ์ได้บรรยายว่าเด็กในยุค โลกดิสโทเปียนั้นล้วนแล้วแต่ก็ต้องประสบกับการเปลี่ยนเพศหนึ่งถึงสองครั้งในชีวิต แนวคิดเรื่องเพศที่สามารถ สับเปลี่ยนได้ นับเป็นการได้กลับในเรื่องความสัมพันธ์แบบคู่ตรงข้ามเชิงอำนาจที่มักเชิดชูเพศชายว่ามีสถานะ เหนือกว่า หรือมีคุณค่ากว่า กล่าวคือ ชายและหญิง เป็นความสัมพันธ์แบบคู่ตรงข้ามนับตั้งแต่สังคมปิตาธิปไตยก่อร่าง สร้างขึ้น ซึ่งคู่ตรงข้ามนี้ถูกตั้งคำถามโดยทฤษฎีและการเมืองแนวสตรีนิยมอยู่บ่อยครั้ง อีกทั้งคู่ตรงข้ามเชิงเพศสภาวะ นี้ยังจำกัดเสรีภาพของสตรีอีกด้วย (Napier 2006,1-2) การสร้างให้ชายหญิงในเรื่องต้องมีการเปลี่ยนแปลงด้าน เพศสรีระเด็กที่เกิดเป็นหญิงอาจกลายเป็นชาย เด็กที่เกิดเป็นชายอาจกลายเป็นหญิงนับเป็นการสร้างวาทกรรม ได้กลับเชิงอำนาจที่สั่นคลอนแนวคิดเรื่องความเหนือกว่าของเพศชาย ดังปรากฏในบทบรรยายต่อไปนี้

お腹の子が女の子だとわかると中絶してしまうような文化圏では、バランスを壊された自然が怒り狂って、いろいろなトリ ックを使い始めた。生まれた時の性が持続することはなく、誰でも人生のうち必ず一度か二度は性の転換が起こるようになったのも自然の策略の一つだろう。(ทะวะตะ 2017,107)

ในเขตวัฒนธรรมที่การทำแท้งเกิดขึ้นเมื่อทราบว่าบุตรในครรภ์เป็นหญิง ธรรมชาติที่ถูกทำลายความสมดุล จึงโกรธและเริ่มใช้กลอุบายต่างๆ เป็นกลวิธีทางธรรมชาติอย่างหนึ่งที่เพศในตอนแรกเกิดไม่ดำรงคงอยู่ และไม่ว่าใครก็จะ มีการเปลี่ยนแปลงทางเพศครั้งหรือสองครั้งในชีวิต

จากบทบรรยายที่ว่า “ในเขตวัฒนธรรมที่เมื่อทราบว่าบุตรในครรภ์เป็นหญิงก็จะทำแท้ง” นั้นชี้ให้เห็นถึงค่านิยม แบบเก่าในบางวัฒนธรรมที่สังคมปิตาธิปไตยมีบทบาทควบคุมความคิดความเชื่อ โดยเฉพาะแนวคิดที่ว่าเพศชายนั้น เหนือกว่าและดีกว่า การสร้างให้เด็กในเรื่อง “ไม่ว่าใครก็ต้องมีการเปลี่ยนเพศหนึ่งถึงสองครั้งในชีวิต” นับเป็นการปะทะ และสั่นคลอนความเชื่อเรื่องความเหนือกว่าของเพศชายโดยตรง นอกจากนี้การสร้างให้ตัวละครหญิงมีบทบาทและ ปรากฏลักษณะสลับกับตัวละครชายดังที่ได้อภิปรายในตอนต้น ยังเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าแท้จริงแล้วเพศภาวะหรือ เพศสภาพมีความลื่นไหล ความเป็นเพศหญิงหรือเพศชายไม่อาจกำหนดได้ตามเพศสรีระที่เป็นในตอนถือกำเนิด นับเป็นท่าทีที่ท้าทายเชิงสนับสนุนแนวคิดเพศทางเลือก อาจกล่าวได้ว่าผู้ประพันธ์ต้องการนำเสนอแนวคิดที่จะทลาย กรอบกำแพงเรื่องเพศมิให้ยึดติดอยู่กับความเชื่อ ประเพณี และค่านิยมตามแบบเดิม ด้วยเหตุนี้การใช้คู่ตรงข้ามแบบ หญิง-ชายที่สลับบทบาทปรากฏลักษณะโดยไม่ยึดตามกรอบแนวคิดเดิมในเรื่องจึงไม่เป็นเพียงการสะท้อนและจำลองภาพ ให้เห็นโลกดิสโทเปียในอนาคต แต่ยังเป็นการแสดงท่าทีที่ท้าทายต่ออำนาจที่เหนือกว่า ทั้งยังท้าทายค่านิยม ประเพณี ความเชื่อและกรอบแนวคิดตามแบบเดิม

2.2 ฉาก

องค์ประกอบด้านฉากเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ขบขันให้เห็นถึงความสัมพันธ์แบบคู่ตรงข้ามที่เปลี่ยนไป จากรูปแบบดั้งเดิม ผู้ประพันธ์ได้สร้างฉากหลัก คือ กรุงโตเกียวซึ่งตามความเป็นจริงในโลกปัจจุบันคือมหานคร เมืองหลวงที่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย เศรษฐกิจรุ่งเรือง ให้กลายเป็นเมืองยากจนเจ็บเหงาในโลกดิสโทเปียของนวนิยาย เรื่องนี้ และในขณะที่กรุงโตเกียวและเกาะฮอนชูคือเขตอันตรายเต็มไปด้วยสารพิษปนเปื้อนและแทบไม่อาจทำการ

เกษตรได้ เมืองชายขอบอย่างฮอกไกโด คิวชู และโอะกินะวะกลับกลายเป็นเมืองสำคัญที่ผู้คนต่างปรารถนาที่จะได้ ย้ายถิ่นฐานไปอาศัย อีกทั้งประเทศที่กำลังพัฒนาและมีความก้าวหน้าน้อยกว่าอย่างอินเดียและแอฟริกาใต้กลับกลายเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและการแพทย์แทนประเทศญี่ปุ่นที่เป็นประเทศพัฒนาแล้ว

2.2.1 เมืองศูนย์กลางและเมืองชายขอบ

ประเทศญี่ปุ่นโดยเฉพาะกรุงโตเกียวถูกสร้างให้เป็นเมืองดิสโทเปียที่ผู้คนต่างปรารถนาที่จะหนีออกไป บทบรรยายในเรื่องสะท้อนให้เห็นสภาพบ้านเมืองที่ทรุดโทรมถูกทิ้งร้างและไร้ผู้คน ดังนี้

もう何年も足を踏み入れたことのない新宿の町は今どうなっているのだろう。廃墟というには賑やかすぎる看板たち、自動車など一台も走っていないのに律儀に赤くなったり青くなったりしている信号機、社員のいない会社の入口の自動ドアが開いたり閉まったりするのは風で街路樹の大枝がしなうからか。(ทะวะตะ 2017,34)

เมืองชินจูกุที่ไม่ได้ไปเหยียบย่างมาหลายปีแล้วบ้านนี้จะเป็นอย่างไรหนอ ป้ายที่ดูมีชีวิตชีวาเกินกว่าจะเป็นฉากปรักหักพัง สัญญาณไฟจราจรที่เป็นสีแดงหรือสีน้ำเงินอย่างถูกต้องตามกฎหมายจราจรทั้งๆ ที่ไม่มีรถวิ่ง ประตูอัตโนมัติที่ทางเข้าของบริษัทที่ไม่มีพนักงานนั้นเปิดๆ ปิดๆ เพราะกึ่งกันของต้นไม้ริมทางที่พัดตามแรงลมอย่างนั้นหรือ

จากการบรรยายจะพบว่าถนนหนทางของกรุงโตเกียวซึ่งเดิมเป็นศูนย์กลางการค้าและเศรษฐกิจแห่งหนึ่งของญี่ปุ่นกลับถูกทิ้งร้าง บริษัทห้างร้านไร้ซึ่งพนักงาน เศรษฐกิจตกต่ำและแทบไม่มีการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ สะท้อนให้เห็นถึงสภาพอนาคตอันน่าหวาดหวั่นของกรุงโตเกียวที่กลายเป็นเมืองที่ถูกทิ้งร้าง บริเวณเขตทั้ง 23 เขตในกรุงโตเกียวที่เดิมเคยเป็นท่าเลทองที่มีมูลค่ามหาศาล กลับถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่เสี่ยงอันตรายหากอยู่อาศัยเป็นเวลานาน กรุงโตเกียวกลายเป็นดินแดนที่ผู้คนต้องการที่จะย้ายถิ่นฐานออกไป

本州から沖縄へたくさんの男女が移住した。農業が栄えている土地とえば沖縄の他に北海道が挙げられるが、沖縄と違って北海道は移民を受け入れない政策をとっている。(ทะวะตะ 2017,57)

ชายหญิงจำนวนมากอพยพจากเกาะฮอนชูไปยังโอะกินะวะ ถ้าพูดถึงดินแดนที่เกษตรกรรมมั่งคั่งนอกจากโอะกินะวะแล้วก็มีฮอกไกโด แต่ฮอกไกโดต่างจากโอะกินะวะตรงที่ว่ามีนโยบายไม่รับผู้อพยพ

ในขณะที่กรุงโตเกียวกลายเป็นเมืองที่ผู้คนไม่ปรารถนาจะอาศัยอยู่ แต่ฮอกไกโดและโอะกินะวะ กลับกลายเป็นเมืองที่หนุ่มสาวต่างพากันย้ายถิ่นฐานไปทำงานและอยู่อาศัย จะเห็นได้ว่ากรุงโตเกียวที่เดิมเป็นเมืองศูนย์กลางทั้งในด้านเศรษฐกิจและการเมืองกลับถูกลดความสำคัญและเมืองชายขอบอย่างฮอกไกโดและโอะกินะวะกลายเป็นเมืองที่มีความสำคัญเนื่องจากเป็นดินแดนแห่งความหวังในการมีชีวิตรอดของผู้คนในเรื่อง

ทศุฑุซุอิวิเคราะห์ว่าแม้ประเทศญี่ปุ่นจะมีประวัติศาสตร์ที่มีความเฉพาะตัวในประเด็นเรื่องของความเจ็บปวดจากระเบิดนิวเคลียร์ช่วงสงครามโลก แต่การพังทลายของกรุงโตเกียวก็มักจะถูกนำเสนอในฐานะเป็นภาพแทนของการล่มสลายของประเทศญี่ปุ่นโดยรวมเนื่องจากกรุงโตเกียวเป็นสัญลักษณ์ของอำนาจรัฐ (Tsutsui 2010,122) การที่ฉากของกรุงโตเกียวซึ่งเดิมเป็นศูนย์กลางของอำนาจถูกสร้างให้เมืองที่ถูกทำลายและผู้คนต่างพากันหนีออกไป สะท้อนให้เห็นแนวคิดเรื่องดิสโทเปียและความกังวลต่อเหตุการณ์ภัยพิบัติและความกังวลที่ผู้ประพันธ์มีต่อประเทศญี่ปุ่นโดยรวม การใช้คู่ตรงข้ามกรุงโตเกียวที่เดิมเป็นเมืองศูนย์กลางกับฮอกไกโดและโอะกินะวะซึ่งเดิมเป็นเมืองชายขอบ โดยเปลี่ยนผลัดศูนย์กลางอำนาจให้ฮอกไกโดและโอะกินะวะเป็นเมืองศูนย์กลางสำคัญและกรุงโตเกียว

กลายเป็นประหนึ่งเมืองชายขอบ สะท้อนให้เห็นถึงกลวิธีการสร้างคู่ตรงข้ามในความสัมพันธ์ให้มีอำนาจและ
ภาพลักษณ์ที่ต่างไปจากความคิด ความเชื่อ และการรับรู้ตามแบบเดิม

2.2.2 ประเทศกำลังพัฒนา-ประเทศพัฒนาแล้ว

ประเด็นเรื่องเมืองชายขอบและศูนย์กลางนี้ยังมีตัวอย่างให้เห็นในเรื่องจากการที่ผู้ประพันธ์สร้างให้ประเทศ
อินเดียและแอฟริกาได้กลายเป็นศูนย์กลางความเจริญ และประเทศทั้งสองต่างก็มีเศรษฐกิจร่ำรวยมากขึ้นเรื่อยๆ
ต่างจากประเทศญี่ปุ่น เนื่องจากทั้งสองประเทศต่างก็เปลี่ยนนโยบายทางเศรษฐกิจจากการส่งออกทรัพยากรได้ดิน
มาเป็นการส่งออกภาษาในขณะที่ประเทศญี่ปุ่นไม่มีภาษาที่ส่งออกได้ (ทะวะตะ 2017, 111-112) อีกทั้งประเทศ
อินเดียยังกลายเป็นศูนย์กลางทางการแพทย์ที่เป็นสถานที่แห่งความหวังของเด็กรุ่นใหม่ที่เกิดมาพร้อมร่างกาย
ที่อ่อนแออย่างมูเมะอิ ผู้ประพันธ์ได้สร้างความสัมพันธ์แบบคู่ตรงข้ามในแบบที่แตกต่างไปจากภาพในปัจจุบัน กล่าว
คือ ประเทศญี่ปุ่นซึ่งมีภาพลักษณ์เป็นประเทศศูนย์กลางของทวีปเอเชียทั้งในด้านเทคโนโลยีและเศรษฐกิจ กลับกลายเป็น
ประเทศที่ไร้ความสำคัญ ในขณะที่ประเทศอินเดียซึ่งมีเทคโนโลยีและฐานะทางเศรษฐกิจด้อยกว่าประเทศญี่ปุ่น
กลับกลายเป็นประเทศศูนย์กลางทั้งในเชิงเศรษฐกิจและเทคโนโลยี รวมถึงวิทยาศาสตร์ด้านการแพทย์ การสร้าง
ลักษณะคู่ตรงข้ามในความสัมพันธ์ที่มีความพลิกผันเชิงอำนาจนี้เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงท่าทีของผู้ประพันธ์
ที่พิจารณาว่าเมืองและประเทศที่เดิมเป็นชายขอบอาจกลับกลายเป็นเมืองและประเทศที่มีบทบาทสำคัญในอนาคต
ทั้งยังเป็นการเสนอแนวคิดที่ว่าประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าอย่างประเทศญี่ปุ่นเองควรที่จะให้ความสำคัญกับเมือง
และประเทศชายขอบทั้งยังควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาในด้านอื่นเช่นภาษาและวัฒนธรรม มิใช่จำกัดอยู่เพียง
การพัฒนาทางอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเท่านั้น อาจวิเคราะห์ได้ว่าผู้ประพันธ์ได้เสนอแนวคิด
เรื่องความสัมพันธ์ในแบบคู่ตรงข้ามที่ไม่มีความจำเป็นที่ต้องเป็นการขัดแย้งและช่วงชิงอำนาจกัน แต่ควรที่จะเป็น
คู่ตรงข้ามที่มีความสัมพันธ์ในเชิงสนับสนุน โดยการสลับและเปลี่ยนผลัดกันในเชิงอำนาจจนสามารถประสานเป็น
การพึ่งพาอาศัยกันได้

สรุปได้ว่ากลวิธีการสร้างคู่ตรงข้ามโดยสลับบทบาทและภาพลักษณ์ของคู่ตรงข้ามในนวนิยายเรื่อง *เค็นโทมิ*
ของทะวะตะ โยโกะ ได้ชัดเจนให้เห็นถึงโลกดิสโทเปียที่มีความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านรูปธรรม (เมืองเสื่อมโทรม) และ
นามธรรม (การจัดลำดับอำนาจในสังคม และความคิดความเชื่อแบบใหม่) กลวิธีการสร้างคู่ตรงข้ามนี้จึงมิได้เป็น
เพียงการทำลายต่ออำนาจตามค่านิยมและความเชื่อตามแบบเดิม แต่เป็นการแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของสองสิ่ง
ที่ต้องคงอยู่คู่กัน เช่น คนชราคู่กับเด็กและหนุ่มสาว ชายคู่กับหญิง เมืองชายขอบคู่กับเมืองศูนย์กลาง ประเทศกำลัง
พัฒนาคู่กับประเทศพัฒนาแล้ว เนื่องจากคู่ตรงขามันนั้นแม้จะมีความแตกต่างกันและมีภาพลักษณ์ที่ดูขัดแย้งกัน แต่
ในความเป็นจริงแล้วคู่ตรงข้ามในความสัมพันธ์นั้นต่างก็ต้องพึ่งพาอาศัยกันของการยืนยันอัตลักษณ์ บทบาท
ของตน และยังมีบทบาทเกื้อหนุนคู่ตรงข้ามให้อยู่รอดได้ในโลกแห่งสังคมดิสโทเปียในเรื่อง การประสานความสัมพันธ์
ของคู่ตรงขามันจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นในการดำรงอยู่ของมนุษยชาติและความสมดุลของธรรมชาติและสังคม

3. ปัญหาสังคมญี่ปุ่นที่สะท้อนจากนวนิยาย เรื่อง *เค็นโทมิ*

ผู้ประพันธ์ได้จำลองภาพของสังคมดิสโทเปียโดยการสร้างคู่ตรงข้ามในความสัมพันธ์แบบกลับข้างดังที่ได้
อภิปรายมาแล้วข้างต้นเพื่อชี้ให้เห็นประเด็นปัญหาทางสังคมของญี่ปุ่น คือ ปัญหาเรื่องสังคมสูงวัย และ ปัญหา
ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ ดังนี้

3.1 ปัญหาสังคมผู้สูงอายุ

จากเรื่องจะเห็นได้ว่าตัวละครผู้สูงอายุกลายเป็นตัวละครหลักและถูกสร้างให้มีบทบาทสำคัญต่อการมีชีวิตรอดของตัวละครหนุ่มสาวและเด็ก แรงงานหลักในสังคมดิสโทเปียของนวนิยายเรื่องนี้คือคนชรา อีกทั้งผู้ทำหน้าที่เลี้ยงดูเด็กในเรื่องโดยส่วนใหญ่ก็คือคนชราซึ่งเป็นปู่ย่าหรือทวดของเด็กๆ เหล่านั้น การสร้างตัวละครคนชราให้มีสุขภาพแข็งแรงแต่ตัวละครเด็กมีสุขภาพอ่อนแอเช่นนี้เป็นการจำลองภาพอนาคตของสังคมผู้สูงวัยที่มีอัตราการเกิดต่ำซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่ประเทศญี่ปุ่นต้องเผชิญในปัจจุบัน เมื่อพิจารณาจากข้อมูลประชากรศาสตร์จะพบว่าจำนวนประชากรใน ค.ศ.2010 ที่เดิมมีจำนวน 35.62 ล้านคน จะลดลงเหลือ 32.31 ล้านคนใน ค.ศ.2040 และอัตราผู้สูงวัยจะเพิ่มขึ้นจาก 20.5% ใน ค.ศ. 2010 เป็น 34.6 % ในค.ศ.2040 โดยมีการคาดการณ์ว่าแม้จำนวนประชากรที่ลดลงและสังคมผู้สูงวัยจะเกิดขึ้นก่อนในพื้นที่ชนบท แต่ปัญหาจำนวนประชากรที่ลดลงและสังคมผู้สูงวัยจะก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในเขตมหานคร โดยเฉพาะในเขตกรุงโตเกียวซึ่งมีประชากรกระจุกตัวหนาแน่น และอาจนำไปสู่สถานการณ์ที่ผู้สูงอายุจำนวนมากมีรายได้และทรัพย์สิน แต่กลับไม่สามารถรับการรักษาพยาบาลได้ (Cabinet Office 2021) ปัญหาสังคมญี่ปุ่นที่มีอัตราการเกิดต่ำแต่มีจำนวนประชากรผู้สูงวัยเป็นจำนวนมากส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ ระบบสวัสดิการสังคม ตลอดจนความยั่งยืนของงบประมาณแผ่นดินของญี่ปุ่น ทั้งยังส่งผลให้ธุรกิจการศึกษาภายในประเทศมีความจำเป็นต้องปิดตัวลง และคุณภาพของบัณฑิตก็ลดถอยตามไปด้วยเช่นกัน (นรินุช 2562,360) ผู้ประพันธ์ได้ใช้กลวิธีการประพันธ์แบบเสียดสี (satire) เพื่อนำเสนอปัญหาเศรษฐกิจและปัญหาเรื่องการศึกษาในสังคมผู้สูงวัยของเมืองดิสโทเปียในนวนิยายเรื่อง *เค็นโทมิ* เช่น ในฉากที่บรรยายว่าเมื่อระบบเศรษฐกิจล่มสลายทำให้ธนาคารต่างก็ต้องล้มละลายและปิดตัวลง มีเพียงชายสวมชุดสูทยืนเรียงแถวหน้าธนาคารคอยก้มศีรษะขอโทษลูกค้าธนาคารที่โกรธเกรี้ยวเนื่องจากต้องสูญเสียเงินฝากของตนไปทั้งหมด (ทะวะดะ 2017,49-50) ผู้ประพันธ์ได้บรรยายเหตุการณ์นี้ด้วยกลวิธีเสียดสีและสร้างฉากให้ดูน่าขบขัน กล่าวคือ ชายสวมชุดสูทที่น่าจะเป็นพนักงานธนาคารนั้น แท้จริงแล้วกลับเป็น “ชายขอโทษ” ที่ได้รับการว่าจ้างมาเพื่อทำงาน “ขอโทษ” โดยเฉพาะ มิใช่เป็นการขอโทษที่กระทำด้วยความจริงใจจากธนาคารแต่อย่างใด ฉากนี้ชี้ให้เห็นถึงปัญหาเศรษฐกิจและการกระทำที่เอารัดเอาเปรียบและไร้ซึ่งการตระหนักรู้ในความรับผิดชอบของกลุ่มธนาคารที่เป็นตัวแทนของผู้ถืออำนาจและมีบทบาทสำคัญในทางเศรษฐกิจ ซึ่งแม้แต่การขอโทษก็เป็นการกระทำที่เป็นเพียงภาพลวงตา อีกทั้งคุณภาพของระบบการศึกษาที่เสื่อมถอยเนื่องจากการโรงเรียนต่างก็เอารัดเอาเปรียบโดยการหาประโยชน์จากพ่อแม่และเด็กที่เพียงปรารถนาจะจ่ายค่าเล่าเรียน เนื่องจากยิ่งจ่ายแพงก็ยิ่งรู้สึกว่าได้คืนตัวเองมีค่า (ทะวะดะ 2017,50) ทั้งที่ผู้มีการศึกษานั้นอาจไม่ช่วยให้เกิดรายได้ในอนาคตก็ตาม ปัญหาต่างๆ ที่ปรากฏในบทบรรยายข้างต้นนี้ สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาสังคมญี่ปุ่นที่มีอัตราการเกิดต่ำแต่มีจำนวนประชากรผู้สูงวัยเป็นจำนวนมากซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ ระบบสวัสดิการสังคมและระบบการศึกษาของญี่ปุ่น โดยผู้ประพันธ์ได้ขบขันปัญหานี้โดยใช้กลวิธีการประพันธ์แบบเสียดสีเพื่อจำลองสภาพสังคมผู้สูงอายุในเมืองดิสโทเปียแห่งนี้

อย่างไรก็ดีปัญหาสังคมผู้สูงอายุในนวนิยายเรื่อง *เค็นโทมิ* นี้มีประเด็นที่ต้องพิจารณาเพิ่มเติมต่อไปว่าผู้ประพันธ์มิได้นำเสนอปัญหาสังคมผู้สูงอายุอย่างตรงไปตรงมา แต่ใช้กลวิธีการสร้างความสัมพันธ์คู่ตรงข้ามแบบกลับด้าน ดังที่ได้อภิปรายมาแล้วในข้างต้นว่าตัวละครคนชราในเรื่องนี้ได้มีภาพลักษณ์ของผู้สูงอายุที่อ่อนแอและสร้างปัญหาให้สังคมแต่กลับเป็นผู้ที่ทำประโยชน์และเป็นกำลังหลักให้กับสังคม ในทางตรงกันข้ามตัวละครเด็กกลับเป็นตัวละครที่มีภาพลักษณ์ของผู้ที่อ่อนแอและสร้างปัญหาในสังคมเนื่องจากต้องพึ่งพาผู้สูงอายุในการดำเนินชีวิต

ทุกอย่าง โทะตะจึงเสนอว่าประเด็นเรื่องสังคมผู้สูงวัยอาจมิใช่ประเด็นสำคัญเท่ากับปัญหาเรื่องผลกระทบของมนุษย์ที่ได้รับจากสารกัมมันตภาพรังสี (โทะตะ 2019,50-51) อย่างไรก็ตามผู้วิจัยมีความเห็นว่าเราอาจวิเคราะห์เพิ่มเติมในประเด็นปัญหาเรื่องสังคมผู้สูงวัยได้ว่า การที่ผู้ประพันธ์ตั้งใจที่จะสร้างตัวละครคนชราให้มีบทบาทสำคัญในเรื่องนั้น นอกจากจะเป็นการขบขันให้เห็นถึงสังคมแบบดิสโทเปียและจำลองให้เห็นภาพอนาคตของประเทศญี่ปุ่นที่กลายเป็นสังคมผู้สูงวัยโดยสมบูรณ์แล้ว ยังอาจเป็นความพยายามของผู้ประพันธ์ที่ต้องการจะชี้ให้เห็นถึงคุณค่าของผู้สูงอายุที่มักถูกพิจารณาตามภาพเหมารวมว่าเป็นภาระของสังคม

เนื่องจากนวนิยายเรื่อง *เค็นโทมิ* เป็นผลงานที่แสดงออกถึงท่าทีตอบสนองของผู้ประพันธ์ที่มีต่อเหตุการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในเขตโทโฮกุ ใน ค.ศ.2011 มุระมะทซุและอะกิยามะเสนอว่าเหตุการณ์แผ่นดินไหวใน ค.ศ.2011 ได้ย้าเตือนชาวญี่ปุ่นให้ตระหนักถึงจุดแข็งทางสังคมดั้งเดิม กล่าวคือจากเหตุการณ์แผ่นดินไหวในเขตโทโฮคุครั้งนั้น ผู้สูงอายุได้ใช้ภูมิปัญญาและความรู้ดั้งเดิมในการช่วยชีวิตผู้คนไว้มากมาย โดยผู้สูงอายุได้เตือนให้ชาวบ้านวิ่งขึ้นไปยังที่สูงทันทีหลังจากเกิดแผ่นดินไหวครั้งใหญ่เพื่อหนีจากคลื่นสึนามิที่คาดการณ์ไว้ว่าจะเกิด อีกทั้งความสามารถในการปรับตัวของผู้สูงอายุที่ได้เคยประสบภัยธรรมชาติและผ่านประสบการณ์ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง มาก่อน ได้สร้างความประทับใจและเป็นแรงบันดาลใจทั่วประเทศญี่ปุ่นและทั่วโลก โดยสื่อได้เผยแพร่ภาพผู้สูงอายุที่ยังเคลื่อนไหวอย่างแคล่วคล่องในการทำเกษตรกรรมและประมงซึ่งเดิมคืออุตสาหกรรมหลักของประเทศญี่ปุ่น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงประเพณีที่ให้ความสำคัญกับการทำงานและชี้ให้เห็นว่าประเทศญี่ปุ่นมีอัตราการมีส่วนร่วมของแรงงานผู้สูงอายุเป็นตัวเลขที่สูงโดยเฉพาะผู้ประกอบอาชีพอิสระ อีกทั้งภัยพิบัติในครั้งนี้เปรียบเสมือนเสียงเตือนคนเมืองในชุมชนโดยเฉพาะในเขตมหานครโตเกียวว่า มีความเป็นไปได้ที่จะเกิดแผ่นดินไหวรุนแรงในอนาคตอันใกล้ และมีความเปราะบางของชุมชนเมือง ดังนั้นการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมร่วมกับผู้สูงอายุที่โดดเดี่ยว และการให้กำลังใจในการมีส่วนร่วมของแรงงานผู้สูงอายุนับเป็นความท้าทายสำคัญสำหรับชุมชนเมืองที่เกิดความชราภาพอย่างรวดเร็ว (Muramatsu and Akiyama 2011,430-431) การเสนอภาพผู้สูงอายุในเรื่องให้เป็นผู้มีสุขภาพแข็งแรงและมีบทบาทสำคัญในการค้าจุนครอบครัวและเลี้ยงดูเด็กและหนุ่มสาวที่อ่อนแอจึงอาจเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงท่าทีความพยายามในการรับมือกับสังคมผู้สูงอายุและการประนีประนอมกับปัญหาดังกล่าวโดยการส่งเสริมให้สังคมตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุในสังคมญี่ปุ่น

3.2 ปัญหาความก้าวหน้าทางอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นประเด็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่ปรากฏในนวนิยายแนวดิสโทเปีย บิวแชมป้อกปรายว่านวนิยายดิสโทเปียได้หลอมรวมความกลัวสองสิ่ง คือ ความกลัวโลกยูโทเปียที่เป็นสังคมแบบคงที่ที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงและการควบคุมทางทหารหรือมีการจัดระเบียบทั้งหมด กับความกลัวเทคโนโลยีเข้าด้วยกัน (Beauchamp 1986,53) ในขณะที่นวนิยายร่วมสมัยบางเรื่อง เช่น *เดอะอิน คัมเปียวิก* ของ อะเบะ โคโเบ เสนอภาพโลกอนาคตที่เทคโนโลยีและความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญต่อชีวิตมนุษย์จนตัวละครกลายเป็นเหมือนเครื่องจักรเพื่อนำเสนอแนวคิดเรื่องโลกดิสโทเปียที่ลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์ นวนิยายเรื่อง *เค็นโทมิ* นำเสนอโลกดิสโทเปียที่มีความดั้งเดิมทางเทคโนโลยี (technologically primitive) เพื่อสะท้อนให้เห็นปัญหาความหวาดกลัวโลกอนาคตที่วิทยาศาสตร์ย้อนกลับมาทำลายมนุษย์ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าทวะตะ โยโกะรังสรรค์นวนิยายเรื่อง *เค็นโทมิ* ขึ้นเพื่อตอบสนองต่อเหตุการณ์แผ่นดินไหวครั้งใหญ่ อุบัติเหตุเรื่องนิวเคลียร์ และการเปลี่ยนแปลงของสังคมญี่ปุ่นหลังแผ่นดินไหว ซึ่ง"การตอบสนอง" ในที่นี้หมายถึงนวนิยายของทวะตะ โยโกะ

มิได้พรรณนาเกี่ยวกับผู้คนและสังคมยุคหลังแผ่นดินไหวเท่านั้น แต่ได้แสดงให้เห็นถึงความพยายามของมนุษย์ที่ดิ้นรนเพื่อตอบสนองต่อพลังอันท่วมท้นของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวและความพยายามในการเอาชีวิตรอด ความพยายามในการฟื้นฟูเมือง ความพยายามในการปกป้องตัวเอง ปกป้องสิ่งแวดล้อม และความพยายามในการกู้คืนสิ่งที่ได้เคยสูญเสีย ทั้งยังพยายามจดจำสิ่งที่ตนได้สูญเสียหลังเกิดเหตุการณ์ภัยพิบัตินั้น (ฮิบิ 2020,2) ซึ่งการตอบสนองที่ฮิบิเสนอนั้นมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับความหวาดกลัวเรื่องอุบัติเหตุที่เกิดจากเหตุการณ์เตาปฏิกรณ์โรงไฟฟ้าพลังงานนิวเคลียร์รั่วไหลหลังเหตุการณ์แผ่นดินไหว และคลื่นสึนามิถล่มใน ค.ศ.2011 อย่างไรก็ตามผู้วิจัยมีความเห็นว่านวนิยายเรื่องนี้ได้เป็นผลงานที่ตอบสนองต่อเหตุการณ์อุบัติเหตุนิวเคลียร์รั่วไหลบนเกาะฟูกูชิมะเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับความกังวลของผู้ประพันธ์ที่มีต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการพัฒนาทางเทคโนโลยี อุตสาหกรรมและวิทยาศาสตร์ โดยเมื่อย้อนเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ก็จะพบว่าปัญหาเรื่องสภาพแวดล้อมเป็นพิษที่เกิดจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและอุตสาหกรรมเริ่มปรากฏชัดเจนในประเทศญี่ปุ่นตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1970 ซึ่งเป็นช่วงมหัศจรรย์ทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่น (อาทิตย์ 2523,6) โรคภัยต่าง ๆ เช่น โรคมินะมะตะ (水俣病) โรคอิตะอิอิตะอิ (イタイイタイ病) ล้วนแล้วแต่เป็นความเจ็บป่วยที่เกิดจากความก้าวหน้าทางอุตสาหกรรม เทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ของญี่ปุ่นที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วเพื่อเร่งการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศ มิยะจิมะเสนอว่าโรคมินะมะตะเป็นชื่อของความเจ็บป่วยที่ทำให้ดินแดนมินะมะตะมีภาพลักษณ์ของโรคภัยไข้เจ็บ ซึ่งเชื่อมโยงถึงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติทั้งหมดของมินะมะตะ และยังแสดงให้เห็นว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติผ่านกิจกรรมอาหาร ด้วยเหตุนี้การปกป้องสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติจึงถือเป็นการปกป้องมนุษย์ (มิยะจิมะ 2013,71) และแม้ว่าเหตุการณ์ที่มินะมะตะและที่ฟูกูชิมะจะเกี่ยวข้องกับผลกระทบด้านที่อยู่อาศัยของคนในท้องถิ่นเหมือนๆ กัน แต่อย่างไรก็ตามโรคมินะมะตะมีความเชื่อมโยงกับประเด็นเรื่องการส่งเสริมความทันสมัยและอุตสาหกรรมของประเทศญี่ปุ่นในช่วงเวลาที่โลกยังอุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติมากมาย ทว่าในช่วง ค.ศ.2011 ที่เกิดเหตุการณ์เตาปฏิกรณ์นิวเคลียร์รั่วไหลที่ฟูกูชิมะนั้นโลกได้เปลี่ยนไป (มิยะจิมะ 2013,74) ซึ่งหมายความว่าเหตุการณ์รั่วไหลของสารกัมมันตภาพรังสีบนเกาะฟูกูชิมะนั้น แม้อาจเชื่อมโยงกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้น้อยกว่าเหตุการณ์มินะมะตะ แต่ก็มีเชื่อมโยงกับความกังวลเรื่องวิทยาศาสตร์กับสิ่งแวดล้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ด้วยเหตุนี้จึงอาจวิเคราะห์ได้ว่าการรังสรรค์นวนิยายเรื่อง *เค็นโทมิ* ของผู้ประพันธ์มิได้หมายรวม เพียงความหวาดกลัวในประเด็นเรื่องเหตุการณ์การรั่วไหลของสารกัมมันตภาพรังสี ใน ค.ศ.2011 เท่านั้นแต่ยังหมายรวมถึงความหวาดกลัวที่มีต่อความก้าวหน้าทางอุตสาหกรรม เทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์โดยรวมที่ดำเนินมาตั้งแต่ทศวรรษที่1970

จากการศึกษาแนวคิดข้างต้นพร้อมวิเคราะห์ด้วยบทจะพบว่าผู้ประพันธ์ได้เชื่อมโยงประเด็นเรื่องการปนเปื้อนของสารพิษในอาหารและสภาพแวดล้อมโดยตลอดเรื่อง เช่น แม้โยะมิโรจะอยากใช้ผักทะเลในการปรุงอาหารคู่กับปลาอะยุให้กับมุเมะอิ แต่เนื่องจากปลาอะยุมีสารปนเปื้อนสูงจึงหลีกเลี่ยงที่จะให้มุเมะอิกินปลานั้น (ทะวะตะ 2017,65) หรือในตอนที่ยะมิโรและมะริกะรับประทานน้เบะหม้อดินร่วมกับมุเมะอิก็จะสลดความทรงจำที่เป็นลางร้ายเกี่ยวกับการปนเปื้อนออกไปและใช้แห กวาดความทรงจำที่สนุกสนานเข้ามาแทน (ทะวะตะ 2017,99) การใช้ความเชื่อมโยงในประเด็นเรื่องอาหารการกินกับสภาพแวดล้อมที่เลวร้ายจากการพัฒนาทางอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนั้น จึงเป็นการตอกย้ำให้เห็นว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติผ่านกิจกรรมอาหาร และการปกป้องสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติจึงถือเป็นการปกป้องมนุษย์ ดังนั้นกลวิธีการสร้างคู่ตรงข้ามในความสัมพันธ์ โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องเมืองชายขอบ-เมืองศูนย์กลาง จึงไม่เพียงเป็นการจำลองภาพเมืองดิสโทเปีย

ในอนาคตเท่านั้น แต่ยังเป็นการจัดตั้งคำถามต่อการจัดการของรัฐบาลและท่าทีของชาวญี่ปุ่นที่มีต่อการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจนย้อนกลับมาทำลายมนุษย์ จะเห็นได้ว่าผู้ประพันธ์ได้สร้างให้เมืองชายขอบอย่างคิวชู ฮอกไกโด โอซากะกลายเป็นศูนย์กลางและมีบทบาทในการผลิตอาหารให้กับมหานครโตเกียว รวมถึงเกาะฮอนชูซึ่งไม่สามารถทำการเกษตรด้วยตนเองได้เนื่องจากสภาพแวดล้อมถูกทำลายลงจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ การสร้างคูตรงข้ามในลักษณะนี้จึงเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความกังวลต่ออนาคตของประเทศญี่ปุ่น รวมถึงเป็นการแสดงออกถึงท่าทีที่ผู้ประพันธ์ให้ความสำคัญกับเมืองชายขอบที่มีความเป็นสังคมเกษตรมากกว่าเมืองศูนย์กลางที่มีความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเชื่อว่าเมืองชายขอบที่ยังคงรักษารัฐธรรมนูญและสภาพแวดล้อมได้เป็นอย่างดีนั้นจะกลายเป็นที่พึ่งพิงสำคัญให้กับมนุษย์ ทั้งยังเป็นเมืองที่ช่วยค้ำจุนมหานครโตเกียวและเกาะฮอนชูที่กลายเป็นเมืองดิสโทเปียอันเป็นสถานที่ที่ไม่พึงปรารถนาในอนาคต

การเชื่อมโยงประเด็นเรื่องความก้าวหน้าทางอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยียังมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นปัญหาเรื่องสังคมผู้สูงอายุ เนื่องจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์การแพทย์เป็นส่วนสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ประเทศญี่ปุ่นมีอัตราส่วนของผู้สูงอายุในสังคมเป็นจำนวนมาก ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์นี้จึงเปรียบเสมือนเป็นดาบสองคม เนื่องจากในขณะที่ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้มนุษย์มีชีวิตยืนยาว แต่ในทางตรงกันข้ามการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์นี้ก็กลับทำลายวัฏจักรของความเป็นมนุษย์ ดังที่ผู้ประพันธ์ได้บรรยายเกี่ยวกับประเด็นปัญหาเรื่องความก้าวหน้าทางการแพทย์ดังนี้

医学の最終目的は決して死なない永遠の身体をつくることだと子供の頃は思い込んでいたが、死なないことの苦痛については考えてみたことがなかった。(ทะวะตะ 2017,66)

เมื่อตอนยังเป็นเด็ก โยะมิโรคิดว่าเป้าหมายสูงสุดของการแพทย์คือการสร้างร่างกายที่เป็นนิรันดร์ไม่มีวันตาย แต่เขากลับไม่เคยลองคิดเกี่ยวกับความเจ็บปวดของการไม่สามารถตายได้

ความก้าวหน้าทางการแพทย์และวิทยาศาสตร์ที่มนุษย์ในยุคปัจจุบันปรารถนานั้นไม่เพียงส่งผลกระทบอย่างใหญ่หลวงต่อวัฏจักรของชีวิตและความสมดุลของประชากรในสังคมเท่านั้น แต่การพัฒนาอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีโดยไม่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมยังส่งผลกระทบใหญ่หลวงต่อคนรุ่นหลังที่ต้องประสบกับปัญหาความเจ็บป่วยดังที่สะท้อนให้เห็นในนวนิยายเรื่อง *เคนโทมิ* ด้วยเหตุนี้แม้ผู้ประพันธ์จะจำลองภาพเมืองดิสโทเปียที่มีความล้าหลังและถดถอยทางเทคโนโลยีอันเนื่องมาจากภัยพิบัติและผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม แต่น้ำเสียงของผู้ประพันธ์นั้นเจ็บปวดความรู้สึกหวนคำนึง (nostalgia) ถึงโลกยุคเก่าที่แม้จะไร้ความทันสมัยและเทคโนโลยีถดถอยและกลายเป็นเมืองดิสโทเปียที่มีความดั้งเดิมทางเทคโนโลยี (technologically primitive) แต่กลับสร้างความรู้สึกอิสระและผ่อนคลายให้กับตัวละครเอกโดยเฉพาะในเรื่องเครื่องอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้า โทรศัพท์ ดังที่โยมิโรหวนรำลึกถึงเครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆ และ คิดว่าตนนึกขอบคุณที่เครื่องดูดฝุ่นหายไป บ้านพักชั่วคราวที่ถูกสร้างขึ้นอย่างง่าย ๆ ก็ทำให้การปิดกวาดเช็ดถูเป็นไปได้อย่างสะดวก และเมื่อไร้ซึ่งเครื่องซักผ้า จึงต้องกลับมาซักผ้าด้วยมือ อีกทั้งบางอาชีพที่หายไปเช่นร้านคลีนนิ่ง ก็กลับมาเจริญรุ่งเรืองอีกครั้ง (ทะวะตะ 2017,61-62) หรือ ฉากที่ตัวละครเอกโยมิโรพิจารณาว่าการที่โทรศัพท์หายไปเป็นเรื่องที่ดี เนื่องจากในอดีตไม่ว่าคุณโทรศัพท์กับอะมะโนะบุตรสาวเมื่อไหร่ก็ต้องทะเลาะกันทุกที (ทะวะตะ 2017,73) แต่ในตอนนั้นเมื่อต้องติดต่อกันด้วยโปรเซสเซอร์ก็ทำให้ไม่มีการทะเลาะเนื่องจากไม่สามารถตอบโต้กลับได้ทันที ทำให้ความโกรธเจือจางลง สรุปได้ว่าปัญหาสังคมเรื่องความก้าวหน้าทางอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยีที่ผู้ประพันธ์ถ่ายทอดผ่านโลกดิสโทเปียในนวนิยายเรื่อง *เคนโทมิ* นั้นมิได้มีสำเนียงของการวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาแต่เพียง

อย่างเดียว แต่ยังเจือสำเนียงของการหวนรำลึกถึงอดีตที่สังคมญี่ปุ่นยังไม่มีการพัฒนาทางอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีจนส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสภาพสังคมจนยากเกินจะเยียวยาเช่นนี้ การสร้างคู่ตรงข้ามเมือง ชายขอบ-เมืองศูนย์กลางในลักษณะเช่นนี้จึงเป็นการตั้งคำถามต่อการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์ที่มีได้คำนึงถึงสภาพแวดล้อมของมนุษยชาติ ทั้งยังเป็นการแสดงความหวนรำลึกถึงเมืองในยุคอดีตที่แม้จะไม่สะดวกสบายเท่าปัจจุบันแต่ก็มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติซึ่งมีความสำคัญต่อการมีชีวิตรอดของมนุษย์มากกว่าเมืองที่เต็มไปด้วยความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่าทะวะตะ โยโกะได้ใช้แนวคิดเรื่องคู่ตรงข้ามในนวนิยายเรื่อง *เค็นโทมิ* เพื่อเสนอภาพเมืองดิสโทเปียที่เลวร้าย โดยคู่ตรงข้ามนี้มีลักษณะความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจที่แตกต่างไปจากสังคมปกติ ผู้ประพันธ์ได้ใช้แนวคิดเรื่องคู่ตรงข้ามที่มีความสัมพันธ์แบบกลับด้านเพื่อโต้กลับแนวคิด ค่านิยม ประเพณีและความเชื่อเดิม โดยลดความสำคัญของข้อตรงข้ามที่มีความเหนือกว่าในเชิงอำนาจตามแบบเก่าและเชิดชูข้อตรงข้ามที่มีความด้อยกว่าแทน โดยคู่ตรงข้ามที่ได้รับการสร้างสรรค์ในนวนิยายเรื่องนี้ประกอบด้วยคู่ตรงข้ามหลักที่เป็นองค์ประกอบของเรื่องด้านตัวละคร คือ คนชรา-เด็กและหนุ่มสาว หญิง-ชาย รวมถึงคู่ตรงข้ามที่เป็นองค์ประกอบของเรื่องด้านฉาก คือ เมืองชายขอบ-เมืองศูนย์กลาง ประเทศกำลังพัฒนา-ประเทศพัฒนาแล้ว เพื่อแสดงให้เห็นถึงภาพเมืองดิสโทเปียที่มีการสลับสับเปลี่ยนข้ออำนาจของคู่ตรงข้ามตามความสัมพันธ์แบบเดิม แนวคิดเรื่องดิสโทเปียและกลวิธีการประพันธ์เช่นนี้ได้นำเสนอประเด็นปัญหาสำคัญที่ดำรงอยู่ในสังคมร่วมสมัยสองประการ คือ ปัญหาเรื่องสังคมผู้สูงอายุ และ ปัญหาเรื่องความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ที่ส่งผลกระทบต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม โดยผู้ประพันธ์เชื่อว่าคู่ตรงข้ามนั้นแม้จะมีความแตกต่างกัน แต่ก็ต้องอยู่ร่วมกันและมีบทบาทเกี่ยวพันกันและกัน เช่นเดียวกับมนุษย์และธรรมชาติที่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เพื่อความอยู่รอดของมนุษยชาติและโลกใบนี้ ในบทความชิ้นนี้ผู้วิจัยศึกษาประเด็นเรื่องคู่ตรงข้ามในผลงานแนวดิสโทเปียของทะวะตะ โยโกะ ผู้วิจัยจึงหวังว่าบทความชิ้นนี้จะ เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ศึกษาวรรณกรรมสมัยใหม่ วรรณกรรมร่วมสมัยและวรรณกรรมยุคปัจจุบันชิ้นอื่นๆ และจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจในประเด็นเรื่องดิสโทเปียในวรรณกรรมญี่ปุ่นต่อไป ทั้งนี้ผู้วิจัยเองก็มุ่งที่จะศึกษาประเด็นเรื่องวรรณกรรมแนวดิสโทเปียในผลงานวรรณกรรมญี่ปุ่นเรื่องอื่นๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง (References)

- นรินุช ดำรงชัย. (2562). *ญี่ปุ่นยุคร่วมสมัย: การเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรม*. สำนักพิมพ์สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ปราง ศรีอรุณและทองแสง เชาว์ซุติ. (2561). มหานครดิศโทเปียในอาชญาวิทยาญี่ปุ่นเรื่อง “ราตรีสีเลือด”. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*, ปีที่ 37(1). สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อาทิตย์ บริบูรณ์ธรรม. (2523). *ญี่ปุ่นมีด*. สำนักพิมพ์ดวงตะวัน.
- อิรวดี ไตรรงค์. (2542). แนวทางวรรณกรรมวิจารณ์ตะวันตกเพื่อแง่มุมการวิจารณ์ที่หลากหลาย. *วารสารมนุษยศาสตร์*, เล่มที่ 7, 77-88. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ภัยพิบัติ Fukushima: เกิดอะไรขึ้นกับโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ (11 มีนาคม 2021). <https://www.bbc.com/thai/international-56344107>
- Sutherland, J. (แปลโดย สุเดช โชติอุดมพันธ์). (2561). *วรรณกรรม ประวัติศาสตร์เรื่องเล่าแห่งจินตนาการ*. Bookscape.
- Atwood, M. (2021). What is Dystopian Fiction? Learn About the 5 Characteristics of Dystopian Fiction With Examples. <https://www.masterclass.com/articles/what-is-dystopian-fiction-learn-about-the-5-characteristics-of-dystopian-fiction-with-examples#characteristics-of-dystopian-fiction-loss-of-individualism>
- Beauchamp, G. (1986). Technology in the Dystopian Novel. *Modern Fiction Studies*, Vol. 32(1), Special Issue: Science and Fantasy Fiction, 53-63.
- Horan, T. (2019). *Desire and Empathy in Twentieth-Century Dystopian Fiction*. Palgrave Macmillan.
- Hurlock, E. B. (1978). *Child Psychology*. Auckland. McGraw-Hill.
- Moichi, Yoriko. (1999). Japanese Utopian Literature from the 1870s to the Present and the Influence of Western Utopianism. *Utopian Studies*, Vol.10 (2). Penn State University Press, 89-97.
- Muramatsu, Naoko / Akiyama,Hiroko. (2011). “Japan: Super-Aging Society Preparing for the Future”, *The Gerontological Society of America*. Vol. 51, No. 4. Oxford University Press. 425-432. <https://doi.org/10.1093/geront/gnr067>
- Napier, R. A. (2006). Active Submission: The Subversion of Gendered Binary Oppositions in Three Post-War Novels Authored by International Women. Master's Thesis, University of Tennessee. https://trace.tennessee.edu/utk_gradthes/1750
- Prakash Gyan (edited). (2010). *Noir Urbanisms-Dystopic Images of the Modern City*. Princeton University Press.
- Tamas, M. (2019). Tales of an Improbable Reality and Its Consequences. Yoko Tawada’s The Emissary. *Acta lassyensia Comparationis*, Issue no. 24, 117-127.
- Tsutsui, William M. (2010). “Oh No, There Goes Tokyo-Recreational Apocalypse and the City in Postwar Japanese Popular Culture”, *Noir Urbanisms-Dystopic Images of the Modern City*. Princeton University Press. 104-126.
- Cabinet Office. (2021). https://www5.cao.go.jp/keizai-shimon/kaigi/special/future/sentaku/s2_3.html
- คิมูระ ซะเอะโกะ 木村朗子(2019). 「放射能災の想像力: 多和田葉子『献灯使』のかたること」『2018年度フェリス学院大学 学内共同研究: ポピュリズムとアート』 103-108.
- โคโนะซุ ยูกิโกะ 鴻巣葉子(2014). 「恐怖と笑いの『反・反ユートピア』小説」『毎日新聞』(11月9日付) .
- ทะวะดะ โยโกะ 多和田葉子(2017). 『献灯使』. 講談社.
- โทะดะ คะสุยะซุ 戸田一廉(2019). 「多和田葉子の『献灯使』—その主題と日本社会の風潮—」『台湾日本語文学報:46期』,

45-68.[https://doi.org/10.6205/jpllat.201912\(46\).0003](https://doi.org/10.6205/jpllat.201912(46).0003)

มิยะจิมะ ฌุนอิจิ 宮嶋俊一(2013).「環境問題として水俣病事件と福島放射能汚染問題を考えるための予備的考察」『国際経営論集』No.46,69-80.

โอะตะนิ เอะอิโกะ และ มะทซูกิ มิทซึโกะ 大谷英子・松木光子.(1995).「老人イメージと形成要因に関する調査研究: (1)大学生の老人イメージと生活経験の関連」『日本看護研究学会雑誌18 (4)』, 25-38.

ฮิชิ โยะฉิทะกะ 日比嘉高 (2020).「環境と身体をめぐるポスト・ヒューマンな想像力— 環境批評としての多和田葉子の震災後文学 —」 *The Journal of Korea Association of Japanology*, Vol. 125, 1-19. <https://doi.org/10.15532/kaja.2020.11.125.1>

หน่วยงานผู้แต่ง: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Affiliation: Faculty of Arts, Chulalongkorn University

Corresponding email: Duanthem.K@chula.ac.th

Received: 2021/12/31

Revised: 2021/12/31

Accepted: 2022/02/20